

Svenska elevers drogvanor från sexan till nian

Barbro Andersson

Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning

Rapport nr 70

Stockholm, 2003

Innehåll

Inledning.....	5
Bakgrund.....	5
Tidigare studier	6
Metod.....	9
Urval och representativitet.....	9
Bortfall	10
Frågeformuläret.....	11
Vägning.....	12
Resultat.....	13
Alkohol.....	13
Total årlig alkoholkonsumtion och konsumtionsindex	24
Tobak	29
Narkotika.....	35
Sniffning.....	39
Sömnmedel och lugnande medel	40
Läkemedel tillsammans med alkohol.....	41
Dopningsmedel	41
Elevernas förhållande till alkohol och den egna konsumtionen.....	42
Debut.....	50
ANT-undervisningen i skolan	54
Elevernas sociala situation i skolan.....	55
Sammanfattning och kommentar.....	57
Referenser.....	62
Tabeller.....	63

Inledning

Bakgrund

Under de senaste tre decennierna har riksrepresentativa undersökningar av skolelevs alkohol-, narkotika-, sniffnings- och tobaksvanor gjorts årligen i Sverige. Det är framförallt årskurs 9 som följts (samtliga år), men även från årskurs 6 har data inhämtats regelbundet (vartannat år sedan 1987).

Kunskapen om drogvanorna i övriga årskurser på högstadiet och i gymnasiet är sämre. Enstaka år i början på den långa serien av undersökningar inkluderades vissa årskurser i gymnasieskolan och 1977 även årskurs 7 i grundskolan, men under de senaste 20 åren har ekonomiska resurser saknats för att göra studier i andra årskurser än sexan och nian.

Mot slutet av 1990-talet framställdes önskemål från Folkhälsoinstitutet om att CAN i en separat studie skulle samla in data om drogvanorna i årskurserna 7 och 8 för att därigenom belysa utvecklingen mellan sexan och nian. Det beslöts att datainsamlingen skulle planeras så att den årskurskohort som år 1997 gick i sexan och då omfattades av den ordinarie studien i den årskursen, skulle följas under 3 år så att den sista datainsamlingen utgjordes av ordinarie undersökning i nian år 2000.

Data har redovisats tidigare; de båda studierna 1997 och 2000 utgjorde ju, som nämnts ovan, den ordinarie undersökningen i årskurs 6 respektive årskurs 9 dessa år och finns som separata rapporter (Andersson, Grönberg & Hibell, 1998 och Andersson, Hibell & Hvitfeldt, 2001). Data från undersökningarna i årskurs 7 respektive årskurs 8 har redovisats som tabellbilaga till de ordinarie undersökningsrapporterna för åren 1998 och 1999 (Andersson, Grönberg & Hibell, 1999 och Andersson, Hibell & Sandberg, 2000).

Det bör framhållas att det här inte är fråga om en longitudinell studie. Undersökningarna är gjorda på slumpmässiga stickprov och det har därför inte varit möjligt att följa utvecklingen av drogvanorna på individnivå. Snarare kan man säga att det är en simulerad longitudinell studie eftersom studierna gjorts under fyra år i en bestämd årskurskohort där den absoluta majoriteten är födda samma år (1984), vilket gör resultatet särskilt intressant.

När man följer utvecklingen över tid i årskurserna sex och nio ser man ibland att en ökning inträffar i årskurs 9 medan motsvarande variabel i årskurs 6 är relativt oförändrad. Frågan är då när denna ökningstrend kan ha påbörjats – var det i årskurs 7 eller 8 eller är det just i nian som de stora förändringarna sker? I föreliggande rapport redovisas data som i någon mån besvarar sådana frågor.

Rapporten inleds med en kort resumé av 1977 års studie i åk 7, därefter kommer ett metodkapitel följt av resultatredovisningen. Samtliga resultat återfinns i tabellform i slutet av rapporten. För att ge en uppfattning om den samtidiga utvecklingen i årskurserna sex och nio redovisas även data från dessa årskurser i vissa diagram för åren 1995-1999. Dessa data redovisas emellertid inte i tabeller utan läsaren hänvisas till rapporterna från motsvarande år.

Materialet presenteras genomgående uppdelat på kön och årskurs. I flertalet tabeller redovisas procenttal beräknade på totalmaterialet, d v s samtliga elever i respektive grupp. I dessa fall redovisas inga bastal för procentberäkningarna. Antalet deltagande elever framgår emellertid av tabell 1.

I de fall procentberäkningarna endast avser en begränsad del av eleverna redovisas bastalen. Som exempel kan nämnas tabellerna där lusten och möjligheten att pröva narkotika bland dem som själva aldrig använt något sådant preparat redovisas.

Redovisningen i tabellerna avser samtliga som skulle ha besvarat respektive fråga. Detta innebär att andelen som hoppat över frågan framgår av tabellen. I tabellerna återges data avrundade till hela procenttal. Dessutom används följande beteckningar:

- .. uppgift saknas eller är för osäker för att återges.
- . uppgift kan inte förekomma, t ex för att frågan inte ställts.
- ingen frekvens, d v s ingen elev har angett svarsalternativet.
- 0 procenttal avrundat till 0, d v s svarsalternativet har angetts av minst en elev men mindre än 0,5 procent av samtliga.

Tidigare studier

Som nämnts tidigare inkluderades vissa årskurser i gymnasieskolan under de första åren av regelbundna drogvaneundersökningar i skolan, samt år 1977 årskurs 7. Eftersom årskurs 6 studerades årligen vid denna tid finns således data från två på varandra följande år från samma årskurskohort.

Årskurs 9 har under hela den tid undersökningarna genomförts studerats årligen.

Det kan vara av intresse att kasta en blick på några centrala variabler från denna tid. Som framgår av tabell A var det fler pojkar än flickor (60 respektive 50%) som var konsumenter av alkohol i årskurs 6, men i årskurs 7 hade könsskillnaden försvunnit samtidigt som andelen ökat till cirka 70%. En absolut majoritet bland årskurs-9-eleverna drack alkohol, något fler flickor (91%) än pojkar (86%) (Skolöverstyrelsen, 1978).

Tabellen visar att mönstret i stort sett också gällde de enskilda dryckerna. För såväl starköl som vin och sprit var det fler pojkar än flickor som var konsumenter i årskurs 6, men i årskurs 7 var könsskillnaden praktiskt taget borta. I årskurs 7 kan en svag antydning till att fler pojkar drack starköl märkas, medan det motsatta könsförhållandet gällde för vin. I årskurs 9 fanns ingen könsskillnad för starköl, men för såväl vin som sprit var flickorna i majoritet.

Få elever i årskurs 6 rapporterade att de berusade sig varje/nästan varje gång de drack alkohol (3%), men i årskurs 7 hade värdet ökat till cirka 14%. Inte heller här fanns någon könsskillnad, men i årskurs 9 hade pojkarnas andel ökat till 40% mot flickornas 32%.

Cirka en tiondel av eleverna i årskurs 6 rökte och detta gällde såväl flickor som pojkar. I årskurs 7 hade flickornas andel emellertid fördubblats (23%) medan pojkarnas var relativt oförändrad (13%). I årskurs 9 rökte 21% av pojkarna och 34% av flickorna.

Tabell A. Andelen konsumenter av starköl, vin, sprit och alkohol totalt, andelen som berusar sig varje/nästan varje gång de dricker, samt andelen som röker i årskurs 6 år 1976, årskurs 7 år 1977 och årskurs 9 år 1979.

	Årskurs 6, 1976		Årskurs 7, 1977		Årskurs 9, 1979	
	Pojkar	Flickor	Pojkar	Flickor	Pojkar	Flickor
Starköl	16	8	24	21	67	66
Vin	53	46	60	64	72	81
Sprit	31	23	43	45	75	81
Alkohol totalt	60	50	69	70	86	91
Berusar sig varje/ nästan varje gång	3	3	13	14	40	32
Röker	11	12	13	23	21	34

Sammanfattningsvis kan man säga att något fler pojkar än flickor var alkoholkonsumenter i årskurs 6, men att ingen könsskillnad förelåg när det gäller frekvent berusning eller rökning. Samtliga redovisade andelar ökade mellan sexan och sjuan, men det var endast beträffande rökning som en tydlig könsskillnad kunde observeras i årskurs 7.

I årskurs 9 var pojkarna i majoritet endast beträffande frekvent berusning, medan andelen vinkonsumenter var högre bland flickorna. Den könsskillnad i andelen rökare som observerades i årskurs 7 finns kvar i nian då en femtedel av pojkarna och en tredjedel av flickorna rapporterade att de rökte. Vid den här tiden hade man ännu inte börjat mäta den sammanlagda tobakskonsumtionen, det vill säga både snusning och rökning. Senare studier har visat att även om fler flickor rapporterar att de röker så uppvägs detta genom pojkarnas snusning, vilket innebär att andelen tobakskonsumenter i nian oftast är lika mellan pojkar och flickor.

Metod

Föreliggande undersökningar planerades så att den årskurskohort som gick i årskurs 6 år 1997 undersöktes återkommande under de tre därpå följande åren. Sålunda drogs ett nytt stickprov varje gång kohorten flyttats upp en årskurs. År 2000 hade dessa elever nått årskurs 9 och ingick därvid i den ordinarie datainsamlingen i nian detta år.

Urval och representativitet

De fyra här redovisade studierna har således genomförts som stickprovsundersökningar. Ett slumpmässigt urval av klasser har dragits från samtliga klasser i respektive årskurs i grundskolan, d v s även från privata skolor och andra specialundervisningsenheter (skolhem, skoldaghem etc). Den absoluta majoriteten av eleverna i årskurs 6 år 1997 var födda år 1984 och detsamma gäller de därpå följande tre årskurserna (uppgift om födelseår finns endast att tillgå för elever i årskurs 9 och år 2000 var cirka 96% födda år 1984). Det bör emellertid framhållas att den studerade populationen inte är absolut identisk från ett år till ett annat. Det finns alltid ett flöde av elever från och till varje årskurskohort (bl a på grund av in- och utvandring, långvarig sjukdom och död), men kärnan i urvalspopulationen är densamma.

Urvalet, som är ett klusterurval, har skett i två steg. Först har en skola dragits slumpmässigt med en sannolikhet proportionell mot skolstorleken och därefter har en klass i respektive skola valts ut slumpmässigt. För undersökningarna gjorda i årskurserna 6–8 har klassen dragits genom att begynnelsebokstaven på klasslärarens efternamn använts. Därvid har varje klass haft lika stor sannolikhet att bli utvald oavsett klasstorlek. För undersökningen i årskurs 9 har emellertid ett annat förfarande tillämpats. Uppgifter om antalet klasser och elever i årskursen har hämtats in från varje utvald skola så att klassen därefter kunnat dras slumpmässigt med en sannolikhet proportionell mot klasstorleken. Urvalet av skolor har gjorts vid avdelningen för elevstatistik vid Statistiska Centralbyrån, SCB i Örebro.

Urvalets storlek har anpassats efter de ordinarie urvalen i årskurserna 6 och 9. Av i huvudsak ekonomiska skäl har urvalet i årskurs 6 under de senaste cirka 15 åren begränsats till 200 klasser medan urvalet i årskurs 9

utgjorts av 280 klasser, vilket motsvaras av cirka 4 000 respektive knappt 6 000 elever varje år. Urvalen från de mellanliggande årskurserna 7 och 8 utökades gradvis i relation till ovanstående så att 227 respektive 253 klasser drogs från dessa.

Bortfall

Bortfallet i föreliggande studier utgörs dels av ett individbortfall, vilket utgör det egentliga bortfallet, men också av ett bortfall på skol- eller klassnivå. Individbortfallet består dels av de elever som inte var närvarande i skolan vid datainsamlingstillfället dels av dem som avböjt att besvara frågeformuläret. Att en elev inte vill delta är emellertid mycket ovanligt.

Bortfallet på klassnivå utgörs av det antal klasser som av skilda anledningar inte kunnat eller velat delta i undersökningen. En relativt vanlig orsak till att formulären inte kommit tillbaka är att de kommit bort på vägen, det vill säga antingen försvunnit i skolan före eller efter besvarandet, eller helt enkelt kommit bort på posten. Andra orsaker till att en klass inte deltar kan vara att eleverna är borta på prao under den aktuella datainsamlingsperioden eller att klassläraren vägrar genomföra enkäten. Det senare är emellertid relativt ovanligt. I årskurs 6 var det 14 klasser som inte deltog i undersökningen, 14 i årskurs 7, 25 i årskurs 8 och 23 klasser i årskurs 9.

Antalet bearbetade formulär och bortfallet i procent redovisas i tabell 1. I årskurs 6 var andelen frånvarande elever 6 procent, i årskurs 7 15 och i årskurserna 8 och 9 14 procent. Som tidigare nämnts utgörs detta bortfall av de elever som inte varit närvarande vid datainsamlingen. En majoritet av dessa var borta på grund av sjukdom eller annat laga förfall, medan ytterst få uppgavs vara borta olovligt från skolan.

Det är emellertid väl känt att i bortfallet ingår en grupp elever som i större utsträckning än övriga dricker alkohol eller använder andra droger. Den redovisade frånvaron på grund av sjukdom döljer sannolikt en del skolk. Av det redovisade bortfallet framgår också att eleverna tillåter sig vara frånvarande i högre grad på högstadiet än på mellanstadiet. Storleken på bortfallet i sexan i föreliggande studie ligger helt i linje med vad som vanligen redovisas från de ordinarie undersökningarna i denna årskurs. Bortfallet fördubblades mellan årskurs 6 och 7 för att sedan ligga kvar på i stort sett samma nivå i åttan och nian.

Ett belysande exempel på alkohol- och drogvanorna i bortfallet framkom i samband med en undersökning 1993 i årskurs 9 i Stockholm då det

gjordes en bortfallsstudie. De elever som återvände till skolan inom en bestämd tidsperiod efter den ordinarie datainsamlingen fick besvara enkäten hos skolsköterskan.

Som väntat redovisade eleverna i bortfallsuppföljningen en större konsumtion av alkohol, narkotika och tobak än de som svarade i den ordinarie datainsamlingen. Emellertid påverkades inte undersökningsresultaten med mer än enstaka procentenheter (i vissa fall inte alls) om man räknade in även dessa i de totala undersökningsresultaten (Andersson & Hibell, 1993). Slutsatsen av detta är att om bortfallet i den här typen av undersökningar är begränsat och i ungefär samma storleksordning år efter år så snedvrids inte resultatet i någon högre grad av s k bortfallsfel.

Bortfallet av klasser är inte relaterat till beteendet hos eleverna på samma sätt som individbortfallet. Det är heller inte systematiskt i något avseende utan förefaller slumpmässigt fördelat. Det finns därför ingen anledning att befara att representativiteten, och därmed jämförbarheten över tid, påverkas på ett betydelsefullt sätt.

Frågeformuläret

Det frågeformulär som används i årskurs 9 är relativt omfattande och innehåller vanligen cirka 75 frågor. I årskurs 6 däremot används rutinmässigt ett kortare formulär. Vissa beteenden, bl a narkotikaanvändning, är relativt ovanliga i denna åldersgrupp och sexans frågeformulär har därför inte lika många detaljfrågor om detta. Eleverna i årskurs 7 fick besvara ett formulär som var obetydligt längre än sexans, medan eleverna i årskurs 8 fick samma formulär som användes i nian detta år.

Sedan några år formuleras rökfrågan i nians formulär på ett sådant sätt att även t ex veckosluts- och feströkarna räknas in i definitionen av ”rökare”. Denna frågekonstruktion tillämpades även i undersökningarna i sjuan och åttan. I årskurs 6 däremot, där rökning endast förekommer i relativt begränsad omfattning, har det tidigare sättet med endast ”ja- och ”nej-alternativ som svar på frågan ”Röker du?” behållits. Det betyder att värdena för årskurs 6 inte är fullt ut jämförbara med övriga årskursers (sannolikt något underestimerade).

Frekvens- och kvantitetsfrågor om konsumtionen av stark cider, alkoläsk, wine coolers eller andra *blanddrycker* infördes i 1998 års frågeformulär som användes i sjuan och nian detta år. Det innebär att inga data finns från årskurs sex 1997 men däremot 1999 och 2001 (tabell 3 och diagram 4).

Definitionen av vad som vanligen i dessa sammanhang definieras som ”intensivkonsumtion” har med nödvändighet ändrats under tidens gång. I föreliggande studie definierades detta i sexans och sjuans formulär som att vid samma tillfälle ha konsumerat alkohol som motsvarade ”en halvflaska sprit (s k kvarting) *eller* en helflaska vin *eller* 4 burkar starköl *eller* 6 burkar folköl”. I åttans formulär löd definitionen ”en halvflaska sprit (s k kvarting) *eller* en helflaska vin *eller* 4 stora flaskor stark cider *eller* 4 burkar starköl *eller* 6 burkar folköl”, för att i årskurs 9 året efter ha ändrats till ”18 cl sprit (en halv kvarting) *eller* en helflaska vin *eller* 4 stora flaskor stark cider/alkoläsk *eller* 4 burkar starköl *eller* 6 burkar folköl”.

Förändringarna har ansetts nödvändiga för att motsvara utbudet av alkohol (förändringen av spritkvantiteten har motiverats av att man på så sätt bättre skulle balansera de olika alkoholmängderna). Vid introduktionen av den senaste förändringen gjordes en noggrann analys av resultatet genom en s k split-half-teknik, d v s varannan elev fick besvara ett formulär med den gamla och varannan med den nya formuleringen. Det visade sig att ingen signifikant skillnad fanns mellan grupperna (Hvitfeldt, Andersson och Hibell, 2002). Man kan förmoda att eleverna inte uppfattar definitionen helt bokstavligt utan mera som en ungefärlig konsumtionsmängd.

Vägning

Som nämnts tidigare är urvalen dragna slumpmässigt från det totala antalet elever i grundskolans årskurser. Vid databearbetningen vägs materialet i relation till det totala antalet elever i varje klass och det totala antalet elever i årskursen.

Resultat

Redovisningen inleds med ett avsnitt om alkoholvanorna. Därefter följer i tur och ordning tobaks-, narkotika- och snifningsvanorna. Användningen av sömnmedel/lugnande medel, läkemedel i kombination med alkohol samt dopningsmedel behandlas kortfattat, varefter följer ett avsnitt om hur eleverna skaffar alkohol, föräldrarnas kännedom om alkoholvanorna och alkoholkonsumtionens omfattning i relation till dessa variabler.

Därefter redovisas upplevda problem i samband med alkoholkonsumtion samt elevernas bedömning av riskerna med olika droger. Slutligen analyseras debutåldern för olika substanser och ordningsföljden för alkohol- och annan droganvändning enligt en s k Guttmanskala.

I diagrammen har värden för omkringliggande år lagts in för att spegla utvecklingen i ett lite längre tidsperspektiv. Tabellbilagan inkluderar emellertid endast värden från den föreliggande studien från sexan till nian. Som nämnts görs de ordinarie undersökningarna endast vartannat år i sexan men varje år i nian.

Alkohol

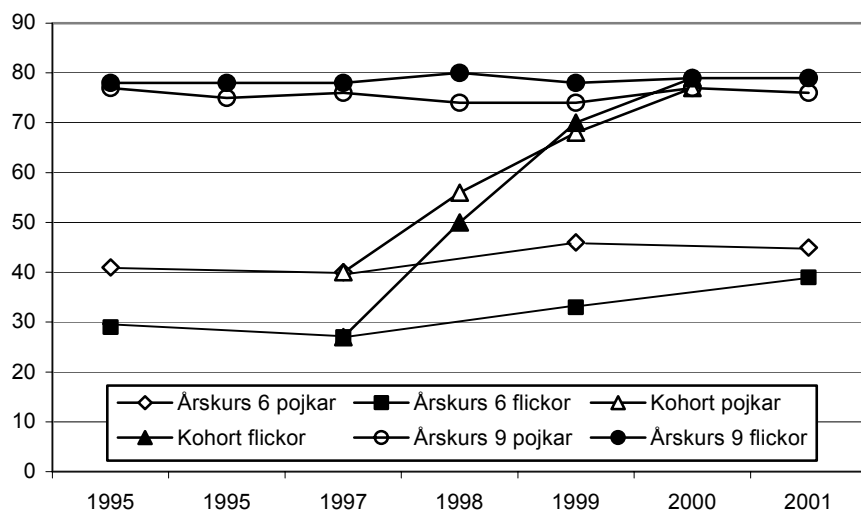
Alkoholkonsumenter

Att vara alkoholkonsument avser i föreliggande studie att man på frekvens- och kvantitetsfrågorna för folköl, starköl, vin, alkoholisk eller sprit angett att det någon gång förekommer att man konsumerar någon av dessa drycker¹.

Andelen konsumenter av alkohol ökar successivt från cirka en tredjedel av eleverna i sexan till cirka tre fjärdedelar i nian (tabell 2 och diagram 1). Bland pojkarna ökade andelen från 40 till 77% och bland flickorna från 27 till 79%. Det är fler pojkar än flickor som är alkoholkonsumenter

---

¹ Avser en konsumtion av åtminstone 1 glas öl, 2 cl vin, 2 cl blanddrycker eller 2 cl sprit någon gång om året eller mer sällan. Detta värde har erhållits genom att kombinera den lägsta konsumtionsfrekvensen med den lägsta konsumtionskvantiteten för varje dryck.

Diagram 1. Andelen alkoholkonsumenter efter kön i årskurs 6 och 9 1997-2001 samt i årskurs 7 1998 och i årskurs 8 1999.

i de två lägsta årskurserna, framförallt i sexan, men i de två högsta har könsskillnaden försvunnit.

Som framgår av diagram 1 har förändringarna i andelen alkoholkonsumenter mellan 1995 och 1997 varit små i sexan, men därefter märks en ökning i andelen alkoholkonsumenter. En viktig skillnad mellan de tidigare studierna och de två senare är att frekvens- och kvantitetsfrågor rörande alkohol och cider (blanddrycker) inkluderades först i samband med 1999 års studie. Det är rimligt att anta att detta bidragit till högre siffror. Om det betyder att den totala konsumtionen ökat eller om det snarare är en metodeffekt är svårt att avgöra. Eftersom det är en dryck som inte fanns tidigare är det dock mest troligt att det rör sig om en konsumtionsökning.

I årskurs 9 däremot var andelen alkoholkonsumenter i stort sett oförändrad mellan 1995 och 2001. Det är betydligt fler som dricker alkohol i den äldsta åldersgruppen än i den yngsta. I årskurs 6 ser vi en tydlig skillnad mellan könen i förändringen från 1995 till 1999 och i den senaste undersökningen har avståndet mellan pojkarna och flickorna märkbart minskat. Könsskillnaden minskar också för varje årskurs och har helt upphört när eleverna når årskurs 9. En tillfällig diskrepans noterades i nian 1998, men året efter hade den åter försvunnit.

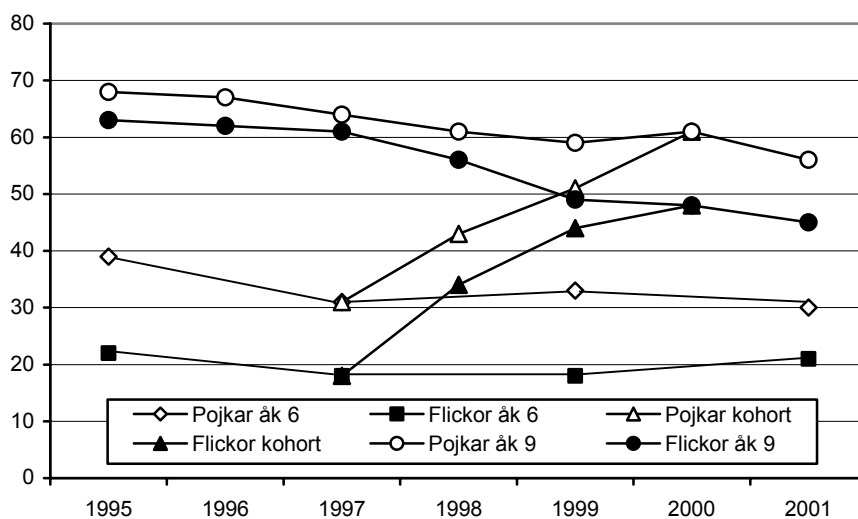
Konsumtionen av olika drycker

Folköl

Folköl har, alltsedan det sk mellanölet slutade att säljas i vanliga livsmedelsbutiker i slutet av 1970-talet, utgjort en betydande del av alkoholkonsumtionen såväl i årskurs 6 som 9 (Andersson, Hibell & Sandberg, 2000). Det är fler pojkar än flickor som brukar dricka öl och detta gäller alla fyra årskurserna i föreliggande studie.

Andelen *folkölskonsumenter* bland pojkarna fördubblades mellan sexan och nian (31% i årskurs 6 och 61% i årskurs 9). Motsvarande andelar bland flickorna ökade från 18 till 48%, det vill säga mer än fördubblades (tabell 3 och diagram 2). Ökningen mellan årskurserna är praktiskt taget linjär bland pojkarna medan den är störst mellan sexan och sjuan hos flickorna.

Å andra sidan visar utvecklingen över tid i årskurs 9 (1995-2001) en vrikande tendens för samma variabel, såväl bland pojkarna som flickorna, men mer uttalat för de senare. Även i årskurs 6 sjönk andelen folkölskonsumenter mellan 1995 och 1999, såväl bland pojkarna (från 39 till 33%)

Diagram 2. Andelen folkölskonsumenter efter kön i årskurs 6 och 9 1997-2001, samt årskurs 7 1998 och årskurs 8 1999.

som flickorna (från 22 till 18%). Bland pojkarna minskade andelarna ytterligare något 2001 till 30%, medan andelen bland flickorna visade på en svag uppgång (21%) (diagram 2).

Andelen som brukar dricka 3-4 burkar eller mer vid varje dryckestillfälle var liten i årskurs 6 bland såväl pojkarna som flickorna (2 respektive 1%) (tabell 4). Andelen som brukar dricka dessa relativt stora mängder folköl ökar emellertid markant för varje årskurs. I sjuan var det 9% av pojkarna och 6 av flickorna som rapporterade att de brukade dricka 3-4 burkar eller mer per gång, i åttan 21 respektive 13% och nian 36 respektive 20%.

Det är en relativt liten andel som brukar dricka folköl en gång i veckan eller oftare, i synnerhet bland flickorna. I sexan var det 2% av pojkarna och 1% av flickorna som uppgett detta. Bland pojkarna ökade andelen som rapporterat sådan konsumtion till cirka 15% i årskurs 9. Bland flickorna var emellertid ökningen mindre, från 1% i sexan till 6% i nian (tabell 4).

I de två yngsta årskurserna svarade en fjärdedel av pojkarna och knappt en femtedel av flickorna att de brukar dricka folköl mer sällan än en gång i månaden. I årskurs 8 var andelarna som angett ”någon gång per månad” respektive ”mer sällan” ungefär lika stora hos båda könen. Bland pojkarna i årskurs 9 var det fler som rapporterade att de brukade dricka en gång i månaden jämfört med ”mer sällan” (27 respektive 19%), medan det omvända gällde för flickorna (18 respektive 24%).

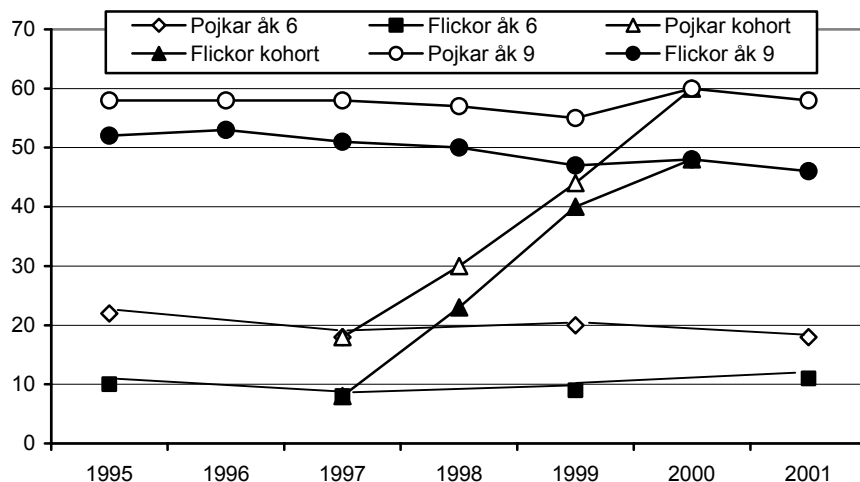
Starköl

Utvecklingen av andelen *starkölskonsumenter* mellan sexan och nian liknar den för folkölet, men ökningen här är mer accentuerad. Bland pojkarna drygt tredubblades andelen konsumenter (från 18 till 60%) medan den sexdubblades bland flickorna (från 8 till 48%). Trots den kraftiga ökningen bland flickorna är det således fortfarande betydligt fler pojkar som brukar dricka starköl (tabell 3 och diagram 3).

Liksom för folköl är utvecklingen av andelen starkölskonsumenter mellan sexan och nian linjär bland pojkarna, medan ökningen bland flickorna är störst mellan sexan och åttan.

Utvecklingen över tid i årskurs nio visar att bortsett från en liten nedgång 1998-1999 så har andelen starkölskonsumenter varit relativt oförändrad bland pojkarna under de sju år som redovisas här. Bland flickorna däremot, sjönk andelen något från 52% 1996 till 46% 2001. Det är relativt få elever i sexan som dricker starköl – en femtedel av pojkarna och en tiondel av flickorna. Pojkarnas andel sjönk något mellan 1995 och 2001, från 22 till 18%, medan flickorna låg relativt oförändrat på cirka 10%.

Diagram 3. Andelen starkölskonsumenter bland elever i årskurs 6 och 9 1997-2001 samt årskurs 7 1998 och årskurs 8 1999.

I den yngsta årskursen är det ganska få som uppger att de dricker starköl en gång i månaden eller oftare (cirka 2%). I den följande årskursen har andelarna stigit till cirka 10% och i åttan till cirka 20%. I dessa årskurser syns knappast någon skillnad mellan könen. I årskurs 9 däremot ökar andelen bland pojkarna till 34% medan den är relativt oförändrad bland flickorna (22%) (tabell 5).

Vad beträffar de konsumerade kvantiteterna förekommer det knappast i sexan att eleverna dricker 3-4 burkar starköl eller mer per dryckestillfälle (cirka 1%). Något fler (cirka 5%) rapporterar denna konsumtion i årskurs 7 och ytterligare ökning kan noteras när eleverna nått årskurs 8 (16% av pojkarna och 10 av flickorna). I årskurs 9 rapporterar en tredjedel av pojkarna (34%) att de brukar dricka minst 3-4 burkar, medan knappt hälften så många flickor gör detta (14%).

Alkoholisk, cider och andra blanddrycker

Blanddrycker, vilka huvudsakligen utgörs av alkoholstark cider och alkoholisk, samlar den största andelen konsumenter jämfört med övriga alkoholholdrycker, i samtliga här studerade årskurser (tabell 3 och diagram 4).

Nästan hälften av eleverna i årskurs 7, cirka 58% i årskurs 8 och cirka 71% i årskurs 9 rapporterar att de dricker blanddrycker. I årskurs 6, för vilka jämförbara data endast finns från 1999, gäller samma sak, nämligen

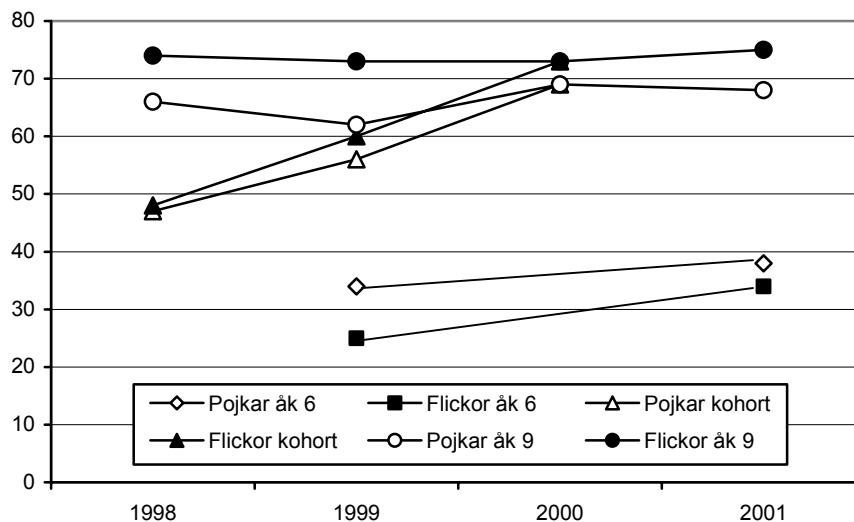
att ingen annan alkoholdryck samlar så många konsumenter (cirka en tredjedel av eleverna).

I årskurs 7 är andelarna lika stora bland pojkarna och flickorna (cirka 48%). I årskurs 8 kan en tendens till övervikt för flickorna skönjas (56% av pojkarna och 60% av flickorna), medan flickorna i årskurs 9 är i majoritet som konsumenter av blanddrycker (68 respektive 73%). Beträffande eleverna i årskurs 6 visar 1999 och 2001 års data att pojkarna är i majoritet när det gäller konsumtion av blanddrycker (37 respektive 26%). En ökning märks dessutom mellan 1999 och 2001 och den är särskilt tydlig bland flickorna (från 34 till 38% bland pojkarna och från 25 till 34% bland flickorna). Utvecklingen i årskurs 9 mellan 1998 och 2001 visar, trots en viss nedgång bland pojkarna 1999, att andelarna varit relativt oförändrade under denna period (diagram 4).

Frågor om frekvens och kvantitet för konsumtion av stark cider, alkoholisk, wine coolers eller andra blanddrycker började ställas i samband med 1998 års undersökning i årskurserna 7 och 9 (se avsnittet "Frågeformuläret"). Data från 1997 års studie i årskurs 6 saknas därför i tabell 6. I 1999 och 2001 års undersökningar i sexan framkom emellertid, som nämnts ovan, att de sk blanddryckerna utgjorde ett relativt betydande inslag i dessa elevers konsumtion. Bland annat utgjorde andelen konsumenter av blanddrycker den största konsumentgruppen jämfört med övriga drycker, vilket som framgått också gäller årskurserna 7-9 (tabell 3).

Andelen som dricker blanddrycker en gång per månad eller oftare var cirka 17% i sjuan, cirka 23% i åttan och cirka 33% i nian. Könsskillnaden var nästan obefintlig (tabell 6).

Cirka en tredjedel av eleverna i sjuan och åttan drack en 33 cl-flaska eller mindre per gång. I nian var denna andel något lägre (cirka en fjärdedel).

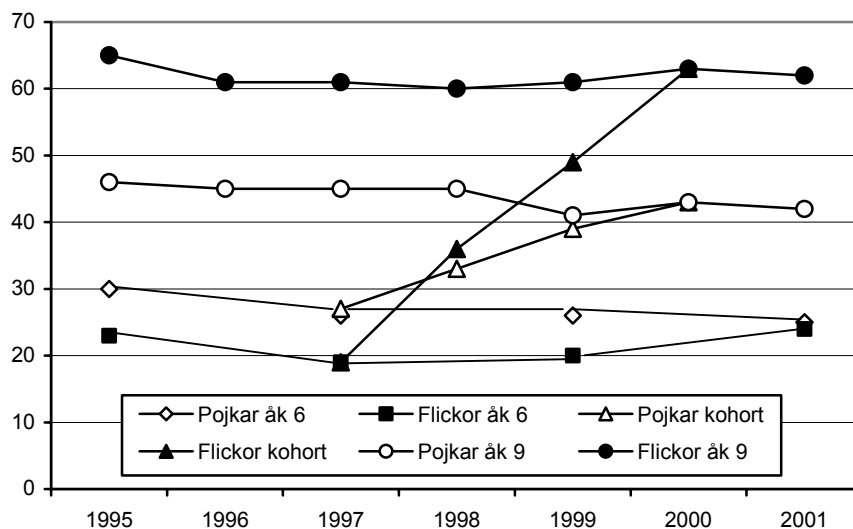
Diagram 4. Andelen konsumenter av blanddrycker (främst alkoholisk och alkoholstark cider) efter kön i årskurserna 6 1999 och 2001, 7 1998, 8 1999 och årskurs 9 1998-2001.

Andelen som brukar dricka 2 flaskor (à 33 cl) eller mer per gång var cirka 6% i årskurs 7, 15% i årskurs 8 och cirka 30% i årskurs 9, d v s andelen fördubblades från årskurs till årskurs.

Vin

I årskurs 6 1997 var andelen *vinkonsumenter* högre bland pojkarna (27%) än bland flickorna (19%). Redan i sjuan har emellertid könsskillnaden jämnats ut så att flickornas andel nu är obetydligt högre än pojkarnas (36 respektive 33%). I de följande årskurserna ökade andelen flickor som drack vin relativt kraftigt (63% i årskurs 9), medan utvecklingen bland pojkarna var mer måttlig (43% i årskurs 9) (tabell 3 och diagram 5).

Vin utgör inte någon betydande del av ungdomarnas alkoholkonsumtion. Utvecklingen över tid visar att andelen vinkonsumenter bland flickorna i årskurs 9 varit relativt oförändrad mellan 1995 och 2001, medan den minskade något bland pojkarna mellan 1998 (46%) och 2001 (42%). I årskurs 6 minskade andelen vinkonsumenter något mellan 1995 och 1999, både bland pojkarna och flickorna, från 30 respektive 23% till 25 respektive 20%. Mellan 1999 och 2001 var andelen oförändrad bland pojkarna, men steg åter bland flickorna så att andelarna nu var lika mellan könen (24%) (diagram 5).

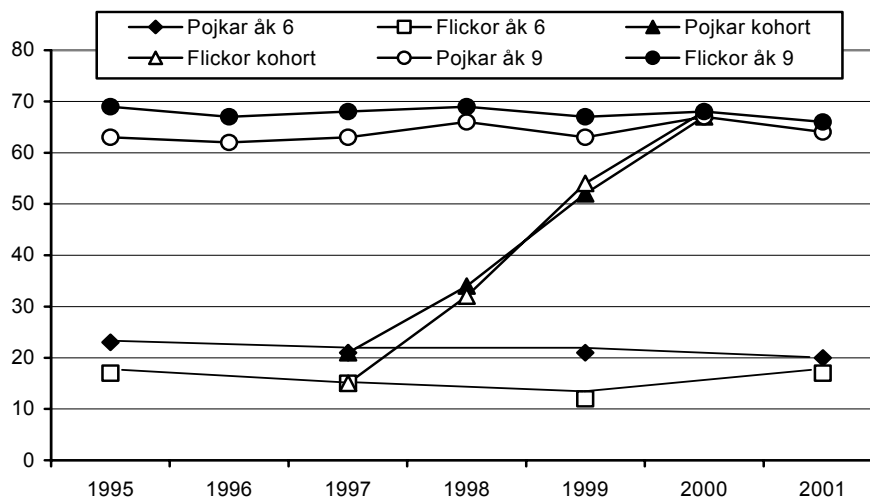

Diagram 5. Andelen konsumenter av vin efter kön i årskurserna 6 och 9 1995-2001, 7 1998 och årskurs 8 1999.

De flesta som dricker vin gör detta mer sällan än en gång i månaden. Andelen pojkar som dricker vin en gång per månad eller oftare var 4% i årskurs 6 och 13% i årskurs 9. Motsvarande siffror för flickorna i sexan var 3% medan en fjärdedel av flickorna i nian dricker vin minst en gång i månaden (tabell 7).

Att dricka en halvflaska vin eller mer förekommer nästan inte alls bland årskurs 6-eleverna och i mycket liten utsträckning i årskurs 7 (cirka 3%). I årskurs 8 rapporteras detta av cirka 8%, medan andelarna ökat något i årskurs 9 då 15% av pojkarna och 20 av flickorna uppgett en sådan konsumtion.

Andelen vinkonsumenter ökar således för varje ny årskurs. Det är emellertid egentligen först i de två äldsta grupperna som större kvantiteter konsumeras.

Diagram 6. Andelen konsumenter av sprit efter kön i årskurserna 6 och 9 1995-2001, 7 1998 och årskurs 8 1999.

Sprit

Beträffande konsumtionen av *sprit* kan konstateras att andelen konsumenter ökar betydligt mellan varje årskurs såväl bland pojkarna som flickorna. Liksom för övriga alkoholdrycker är det fler pojkar än flickor som dricker sprit i årskurs sex (21 respektive 15%), men redan i årskurs 7 är denna könsskillnad utjämnad (34 respektive 32%) och därefter är andelen spritkonsumenter i stort sett lika för bägge könen. I årskurs 8 var andelarna 51 respektive 55% och i årskurs 9 var de 66 respektive 68% (tabell 3 och diagram 6).

Utvecklingen över tid i årskurs 9 visar att andelen spritkonsumenter varit relativt oförändrad under perioden 1995-2001. En tidigare tendens till att fler flickor än pojkar dricker sprit hade praktiskt taget försvunnit i de två senaste undersökningarna (diagram 6).

Bland pojkarna i årskurs sex är andelarna oförändrade under nämnda period, medan flickornas andelar minskade något mellan 1995 och 1999, för att två år senare åter öka till samma nivå som 1995.

En majoritet av konsumenterna i sexan, sjuan och åttan dricker sprit relativt sällan, mindre än en gång i månaden. Att dricka sprit en gång i veckan eller oftare förekommer nästan inte alls i årskurs 6 (cirka 1%) och andelen ökar därefter relativt måttligt mellan årskurserna 7 och 9 (från 3 till 8%) (tabell 8).

Spritkonsumtion någon gång per månad rapporterades av 2% i årskurs 6, cirka 9% i årskurs 7, cirka 17% i årskurs 8 och cirka 26% i årskurs 9. Värdena var i stort sett lika för pojkar och flickor i alla fyra årskurserna.

Beträffande kvantiteterna sprit per dryckestillfälle är dessa som väntat relativt blygsamma i sexan för att därefter öka med stigande årskurs. Andelen pojkar som rapporterat en ungefärlig konsumtion på 18 cl eller mer per gång var 1% i årskurs 6, 8% i årskurs 7, 23% i årskurs 8 och 39% i årskurs 9. Bland flickorna var motsvarande värden 0, 7, 17 och 30%.

Konsumtion av hembränt

Det talas ofta om att tillgången på hembränt har stor betydelse för ungdomars alkoholkonsumtion. Det är rimligt att anta att en del av den relativt billiga illegala spriten har just ungdomar som målgrupp. Det är inte möjligt att i föreliggande studie avgöra om den sprit som redovisas under begreppet "hembränt" är hemtillverkad sprit eller annan illegal sprit.

I tabell 9 redovisas andelen elever som druckit hembränt under de senaste 12 månaderna, *bland dem som i denna rapport betecknas som spritkonsumenter*. Som framgår av tabellen har cirka en fjärdedel av spritkonsumenterna i sexan druckit hembränt, de flesta dock bara en gång. Fyra av tio spritkonsumenter i sjuan och ungefär hälften av spritkonsumenterna i åttan och nian hade druckit hembränt. I årskurserna 7 till 9 hade majoriteten druckit 1-4 gånger. Det finns i stort sett ingen skillnad mellan pojkar och flickor i detta avseende.

Andelen spritkonsumenter som druckit hembränt 5 gånger eller mer under de senaste 12 månaderna var 3% i sexan, cirka 7% i sjuan, cirka 14% i åttan och 20% i nian. Även i detta avseende var könsskillnaden praktiskt taget obefintlig.

Kombinationer av olika alkoholdrycker

De relativt höga andelarna konsumenter av varje enskild alkoholdryck i de olika årskurserna indikerar att flertalet elever brukar dricka mer än en dryckessort. Det är ytterst få som rapporterat att de bara håller sig till en enda dryck.

Tabell 10 visar några av de vanligaste kombinationerna av alkoholdrycker som eleverna uppgett att de brukar dricka. Uppmärksammas bör att för årskurs 6 presenteras data som avser år 1999, eftersom formuläret 1997 inte inkluderade blanddrycker. De senare har visat sig utgöra ett betydande inslag, såväl i årskurs 6 som i övriga årskursers konsumtion, varför en jämförelse utan dem skulle bli meningslös.

En generell erfarenhet från de reguljära undersökningarna i årskurserna 6 och 9 är att de elever som överhuvudtaget dricker alkohol i regel har prövat på lite av varje (Andersson, Hibell & Sandberg, 2000). Innan stark cider och alkoholisk introducerades på den svenska marknaden utgjorde kombinationen folköl, starköl, vin och sprit den största gruppen i jämförelse med övriga kombinationsmöjligheter. I tabell 10 kan vi se att denna kombination numera utgör en av de minsta andelarna i samtliga här redovisade årskurser (cirka 1%). När blanddrycker inkluderas blir detta däremot den största gruppen i sjuan (cirka 14%), åttan (cirka 21%) och nian (cirka 28%). Undantaget utgörs av årskurs sex där andelen som dricker enbart blanddrycker bland pojkarna utgör en i stort sett lika stor grupp (7%) som den med alla drycker kombinerade (8%), medan gruppen som dricker enbart blanddrycker bland flickorna är större (7%) än kombinationen av samtliga drycker (4%).

Den näst största gruppen i årskurs 7 utgörs av dem som dricker enbart blanddrycker (7%) medan det i årskurs 8 är kombinationen folköl, sprit och blanddrycker som är näst störst (cirka 10%). Det senare gällde också pojkarna i årskurs 9 (17%), medan den näst största gruppen bland flickorna i nian rapporterade kombinationen vin, sprit och blanddrycker.

Konsumtion senaste veckan

I tidigare avsnitt redovisades andelen konsumenter av alkohol oavsett hur ofta eller hur mycket man dricker. Somliga elever dricker alkohol endast undantagsvis, medan andra kanske dricker regelmässigt vid så gott som varje veckoslut. Ett mått på aktuell alkoholkonsumtion är därför andelen elever som druckit senaste veckan. I tabell 11 ser vi hur andelen elever, som druckit öl, alkoholisk, stark cider, vin eller sprit den senaste veckan (d v s 7 dagar tillbaka), ökar med stigande årskurs.

I årskurs 6 var det cirka en tiondel av eleverna som druckit alkohol senaste veckan och det var dubbelt så många pojkar (12%) som flickor (6%) som gjort detta. I årskurserna 7 och 8 var andelen endast något högre bland pojkarna (18% i åk 7 och 26% i åk 8) än bland flickorna (15% i åk 7 och 22% i åk 8). I årskurs 9 rapporterade 40% av pojkarna och 33% av flickorna att de druckit alkohol senaste veckan.

Bland pojkarna var det vanligt att man druckit folköl. I sexan utgjorde denna grupp den största jämsides med stark cider (4% vardera). I sjuan var det 9% som rapporterade folköl, i åttan 12% och i nian 19%. I den senare årskursen utgjorde spritkonsumenterna en lika stor grupp (19%) följt av starköl (16%).

Bland flickorna i årskurs 6 finns det ingen dryck som är vanligare än den andra när det gäller senaste veckans konsumtion och andelarna som redovisat konsumtion är små på varje enskild dryck (1%). I årskurs 7 är de vanligaste dryckerna bland flickorna folköl och sprit (6% vardera), medan sprit är vanligast i årskurs 8 och 9 (10 respektive 17%).

I samtliga årskurser är det således fler pojkar än flickor som rapporterat konsumtion senaste veckan. Detta kan möjligen indikera att pojkarna dricker alkohol något oftare än flickorna. I de lägsta årskurserna är det endast bland pojkarna i sjuan som en något större andel rapporterat konsumtion av folköl jämfört med övriga drycker. I åttan och nian däremot är det framför allt folköl och sprit som druckits senaste veckan.

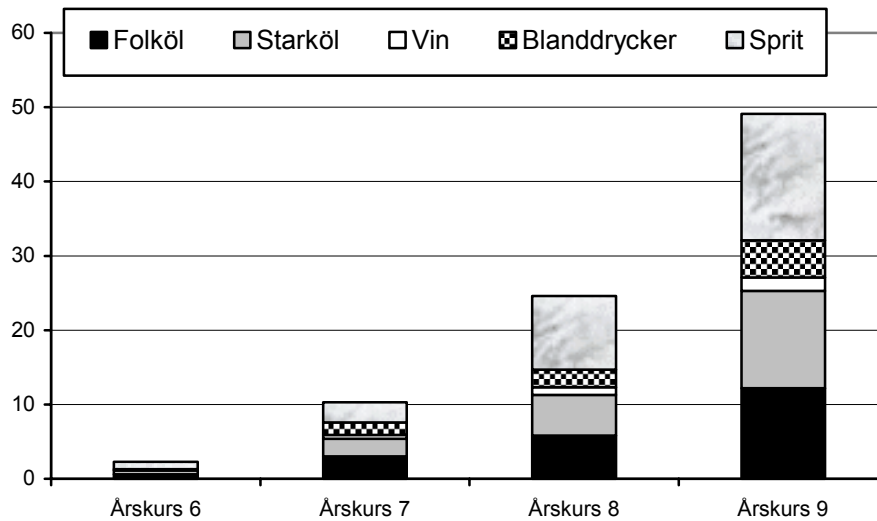
Total årlig alkoholkonsumtion och konsumtionsindex

Med hjälp av frekvens- och kvantitetsfrågorna för öl, vin, blanddrycker och sprit går det att beräkna en genomsnittlig årskonsumtion bland eleverna. De olika dryckessorterna har räknats om till ren alkohol (100%) och därefter adderats.

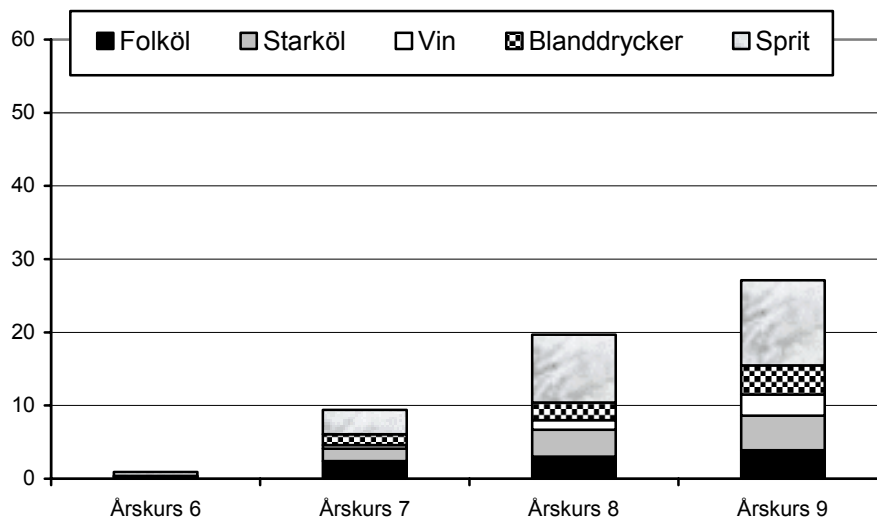
Det bör här framhållas att de redovisade kvantiteterna inte är ett mått på den faktiska konsumtionen. Beräkningarna har endast grundats på uppgifter om den genomsnittliga frekvensen och kvantiteten för folköl, starköl, vin, blanddrycker och sprit (med de felmarginaler som dessa variabler har) och tar inte hänsyn till de tillfällen då vederbörande dricker mer (eller mindre) än han/hon brukar göra. En annan viktig faktor att hålla i minnet är att beräkningarna för årskurs sex inte inkluderar blanddrycker, då denna fråga ännu inte ingick i frågeformuläret. Det är därför rimligt att anta att värdena för årskurs sex är något underestimerade. Med dessa reservationer i minnet är det ändå värdefullt att kunna bedöma den totala alkoholkonsumtionens omfattning, såväl fördelningen på olika drycker som utvecklingen över tid.

I tabell 12 och diagrammen 7 och 8 ser vi hur elevernas årskonsumtion ökar för varje årskurs både bland pojkarna och flickorna. Pojkarna i års-

Diagram 7. Total årlig alkoholkonsumtion efter dryckessort bland pojkar. Årskurs 6 1997, årskurs 7 1998, årskurs 8 1999 och årskurs 9 2000.

Diagram 8. Total årlig alkoholkonsumtion efter dryckessort bland flickor. Årskurs 6 1997, årskurs 7 1998, årskurs 8 1999 och årskurs 9 2000.

kurs 6 drack dubbelt så mycket som flickorna (2,1 respektive 0,9 dl 100% alkohol). Eftersom blanddrycker inte fanns med i 1997 års studie kan det vara intressant att veta hur konsumtionen såg ut i 1999 års undersökning i sexan. Då uppgick pojkarnas konsumtion till 2,6 och flickornas till 1,2 dl (redovisas ej i tabell). Här kan det vara svårt att avgöra vad som är en ökning över tid och vad som är en effekt av att blanddryckerna inkluderats. Det kan dock konstateras att relationen mellan pojkarnas och flickornas årskonsumtion liknar den som rådde 1997.

I sjuan har flickorna emellertid kommit ifatt och redovisar en genomsnittlig konsumtion som är lika stor som pojkarnas (ca 10 dl för båda könen). Därefter drar pojkarna på nytt ifrån så att de redovisade kvantiteterna uppgick till ca 25 respektive ca 20 dl i åttan och 49 respektive 27 dl i nian.

Utifrån den beräknade årskonsumtionen har ett konsumtionsindex konstruerats, varvid eleverna delats in i 7 olika konsumtionsgrupper. Dessutom finns en kategori ”ej relevant”, vilken består av de elever som hoppat över någon av de frågor på vilka beräkningarna är gjorda.

Tabell B visar gränsvärdena i dl för de olika kategorierna. Som exempel kan nämnas att 15 dl ren alkohol per år skulle motsvara en konsumtion av ungefär 5 burkar starköl eller 30 cl sprit per månad. 50 dl ren alkohol per år motsvarar cirka 16 burkar starköl eller cirka 1 liter sprit per månad. Det måste emellertid åter framhållas att det här rör sig om beräkningar som kan ha flera felkällor. Användbarheten består främst i möjligheten att jämföra grupper med varandra, eftersom felmarginalerna kan antas vara likartade över tid, samt att vi med hjälp av konsumtionsindex kan följa förändringar i den totala konsumtionen och antalet låg- och högkonsumenter.

I tabell 13 redovisas konsumtionsindex för den totala årliga alkoholkonsumtionen i årskurserna 6, 7, 8 och 9. I årskurs 6 utgörs den absoluta majoriteten av kategorierna 0 och 1, det vill säga de som antingen inte dricker alls eller dricker mindre än 5 dl ren alkohol per år (utgör 94% av pojkarna och 96 av flickorna). Dessa andelar har minskat något när eleverna kommit upp i årskurs 7 (79 respektive 83%). I årskurs 8 utgjorde denna grupp 61 respektive 66%, varefter den minskade ytterligare till 38 respektive 41% i årskurs 9.

De två högsta konsumentkategorierna samlar således ytterst få elever i sexan och sjuan (cirka 0,5 respektive 4%). I åttan är det fler som kommit upp i en hög alkoholkonsumtion (cirka 11%) och i nian har andelen ökat ytterligare. Då är det framförallt bland pojkarna vi finner dessa konsumenter. En fjärdedel av pojkarna i nian rapporterade en konsumtion mot-

Tabell B. Konsumtionsindex för total årlig alkoholkonsumtion.

Index	Skattad årskonsumtion i dl alkohol 100%
0 (icke-konsument)	0
1	– 4,9
2	5,0 – 14,9
3	15,0 – 29,9
4	30,0 – 49,9
5	50,0 – 99,9
6	100,0 –

svarande 5 liter ren alkohol eller mer per år, medan motsvarande andel bland flickorna var 15%.

Utvecklingen från sexan till nian visar således att pojkarna ökar sin årskonsumtion från 2 till 49 dl ren alkohol per år, medan flickornas ökar från 1 till 27 dl. I volym räknat sker den största ökningen bland pojkarna mellan åttan och nian och bland flickorna mellan sjuan och åttan.

Sprit utgör den största delen av konsumtionen i samtliga årskurser för bägge könen. Ett undantag är pojkarna i årskurs 7 där folköl, trots sin relativt låga alkoholhalt, utgjorde en något större andel än sprit.

Intensivkonsumtion och berusning

Av ovanstående framgick att somliga elever dricker relativt stora mängder alkohol. Många dricker ofta större mängder vid ett och samma tillfälle (intensivkonsumtion) och berusar sig mer eller mindre avsiktligt.

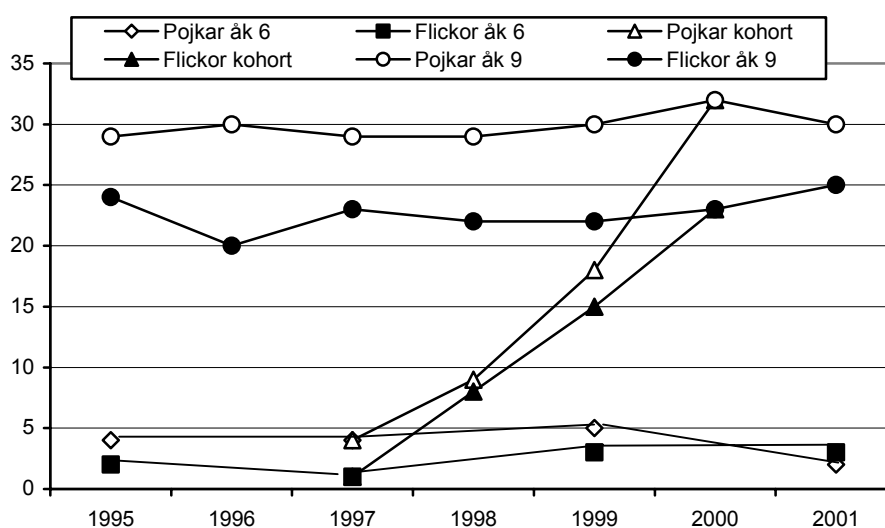
Frågan om intensivkonsumtion har förändrats gradvis under årens gång, främst på grund av att nya drycker (t ex cider och alkoläsk) tillkommit, men också av metodologiska skäl (se metodavsnittet). Den aktuella frågan lyder: ”Hur ofta händer det att du dricker alkohol motsvarande minst 18 cl sprit (en halv kvarting) *eller* en helflaska vin *eller* 4 stora flaskor stark cider/alkoläsk *eller* 4 burkar starköl *eller* 6 burkar folköl vid samma tillfälle?”. För tolkningen av resultaten bör främst det faktum att alkoläsk/cider inte fanns med i 6ans (1997) och 7ans formulär hållas i minnet.

Tabell 14 och diagram 9 (det senare avser andelen som uppgett att de dricker dessa mängder någon gång i månaden eller oftare) visar att de allra flesta i årskurs sex aldrig dricker de stora kvantiteter som ingår i begreppet intensivkonsumtion. Andelen pojkar i sexan som inte dricker alls eller aldrig dricker dessa mängder vid samma tillfälle var 84%, medan

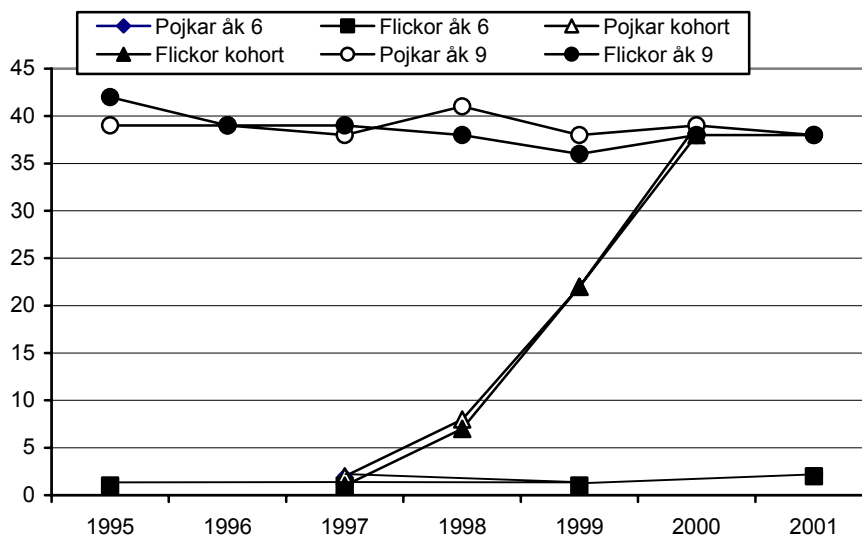
motsvarande andel bland flickorna var 92%. Icke desto mindre finns det en liten grupp som redan i årskurs 6 rapporterar en sådan konsumtion minst en gång i månaden (4% respektive 1%).

I årskurs 7 har det blivit något fler som anger intensivkonsumtion en gång i månaden eller oftare (cirka 9% både bland flickorna och pojkarna). Därefter fortsätter denna andel att öka så att det i åttan var 18% av pojkarna och 15% av flickorna som svarat så. I nian var motsvarande andelar 32 respektive 23%. Under tidsperioden 1995 till 2001 var andelarna i årskurs 9 tämligen oförändrade, endast flickorna uppvisade något lägre värden vissa år, men 2001 hade denna tillbakagång åter vänts i en liten ökning.

Berusningsfrekvensen mäts genom frågan ”Hur ofta händer det att du känner dig berusad när du dricker alkohol?” Om man studerar andelarna som angett något av svarsalternativen från ”varje gång” till ”sällan” framkommer att cirka en tiondel av eleverna i sexan, en fjärdedel i sjuan, hälften av eleverna i åttan och två tredjedelar i nian rapporterat att det händer att de berusar sig med alkohol. I årskurs 6 är det fler pojkar (13%) än flickor (8%) som rapporterat detta, i övriga årskurser finns ingen könsskillnad (tabell 15).

Diagram 9. Andelen elever som rapporterat s k intensivkonsumtion någon gång i månaden eller oftare efter kön. Årskurs 6 och 9 1995-2001, årskurs 7 1998 och årskurs 8 2000.

Diagram 10. Andelen elever som känner sig berusade "varje" eller "nästan varje gång" de dricker alkohol efter kön i årskurs 6 och 9 1995-2001, årskurs 7 1998 och årskurs 8 1999. (Värdena för flickor och pojkar i årskurs 6 sammanfaller i diagrammet).

Andelen som svarat att de känner sig berusade "varje gång" eller "nästan varje gång" de dricker alkohol är mycket liten i sexan (cirka 1%) och ökar därefter relativt kraftigt för varje årskurs (diagram 10). Ökningen är minst mellan sexan och sjuan, men därefter stiger andelarna snabbt. I sjuan var det cirka 8%, i åttan 22% och i nian cirka 39% av eleverna som uppgav att de känner sig berusade vid varje eller nästan varje dryckestillfälle. Könsskillnaderna i detta avseende är praktiskt taget obefintliga i samtliga årskurser.

Tobak

Tobaks konsumtionen utgörs av cigarett rökning och snusning. Att röka t ex pipa eller cigarr förekommer praktiskt taget inte alls i de här åldersgrupperna, varför de reguljära skolundersökningarna under senare år fokuserat på de förstnämnda beteendena. Rök- och snusfrågorna i årskurs 6 skiljer sig emellertid något från de övriga årskurserna. Andelen rökare är därför sannolikt något underestimerad i jämförelse (se metodkapitlet). Dessutom förändrades rökfrågan något i samband med 1997 års undersökning så att även de som bara feströker etc nu inkluderas bland rökarna. För att inte förlora jämförbarheten med tidigare år, genomfördes den un-

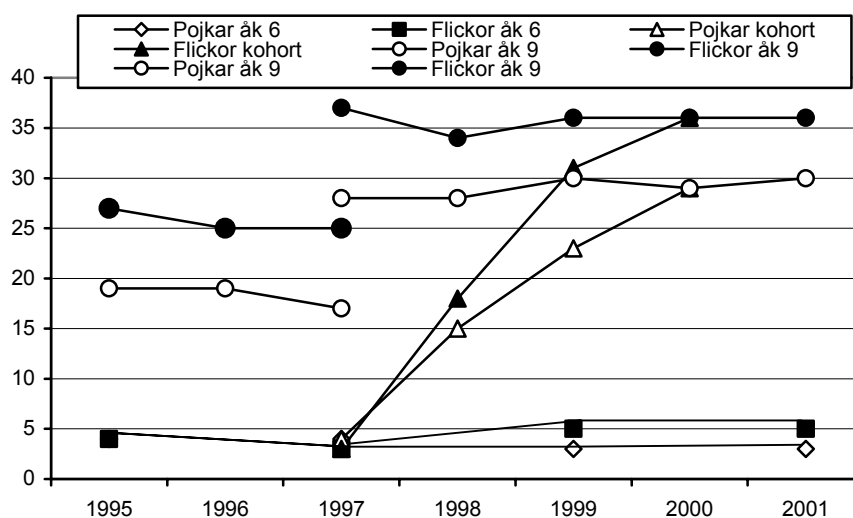
undersökningen med så kallad "split-half" teknik, dvs hälften av eleverna besvarade den gamla rökfrågan och hälften den nya.

I det här avsnittet redovisas andelen rökare, snusare samt den totala andelen tobakskonsumenter. I ett separat avsnitt berörs även hur eleverna skaffar tobaken.

Rökning

I varje årskurs är det relativt många som, trots att de inte röker för närvarande, ändå har provat på att röka. Dessa individer har antingen angett att de bara provat eller att de har slutat.

Sålunda var det cirka 4% som uppgav att de rökte i årskurs 6, men endast cirka 60% som aldrig rökte. I sjuan är andelen rökare fler (med reservation för den ovan nämnda metodeffekten) där cirka 17% uppgav att de rökte medan endast cirka 47% aldrig hade rökte. I årskurs 8 rökte 23% av pojkarna och 31% av flickorna, medan cirka 39% av båda könen aldrig rökte. Motsvarande siffror i årskurs 9 var 29 resp 36% (33% hade aldrig rökte).

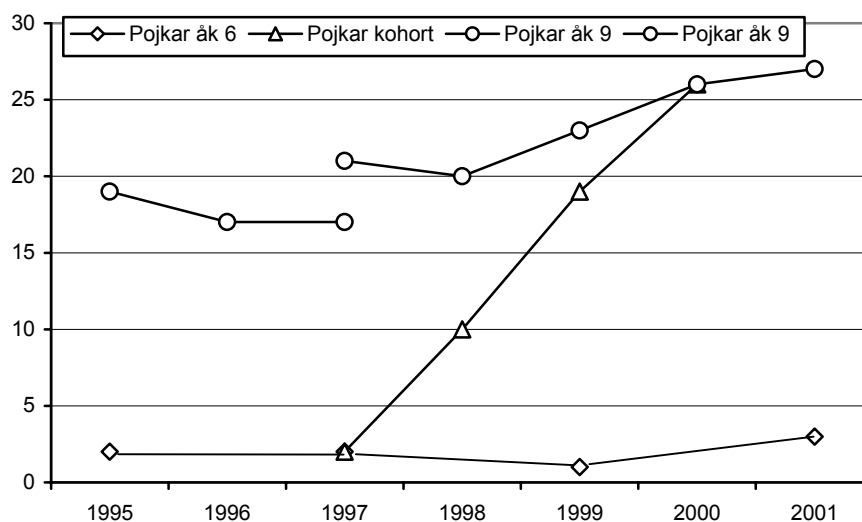

Diagram 11. Andelen rökare efter kön i årskurserna 6 och 9 1995-2001 samt årskurs 7 1998 och årskurs 8 1999. (Rökfrågan i niornas formulär ändrades något i samband med 1997 års undersökning. Därför redovisas värden från såväl den gamla som den nya frågekonstruktionen för detta år).

Siffrorna visar att trots att det är få elever i årskurs 6 som redovisar aktuell rökning så har cirka 40% prövat på att röka. I årskurs 9 har tre fjärdedelar av eleverna någon gång prövat att röka (tabell 16 och diagram 11).

Som vi ser är könsskillnaden när det gäller andelen rökare i stort sett obefintlig i sexan och mycket liten i sjuan. I årskurs 8 har flickorna emellertid ökat sin andel till 31% mot pojkarnas 23%. I årskurs 9 består könsfördelningen, d v s det är fler flickor än pojkar som röker, samtidigt som andelarna ökat ytterligare något (36% av flickorna och 29% av pojkarna).

Ett intressant fenomen när det gäller rökningen är att i sexan och sjuan är andelen flickor som aldrig rökt större än motsvarande andel bland pojkarna, medan det nästan inte finns någon könsskillnad i andelen rökare. I åttaan och nian däremot finns det ingen könsskillnad i andelen som aldrig rökt, medan andelen rökare är större bland flickorna än bland pojkarna. Det är således fler pojkar än flickor som prövar att röka i 12-13-årsåldern, men fler flickor som några år senare fortsätter med ett regelbundet rökande.

Diagram 12. Andelen snusare bland pojkarna. Årskurs 6 och 9 1995-2001 samt årskurs 7 1998 och årskurs 8 1999. (Snusfrågan i niornas formulär ändrades något i samband med 1997 års undersökning. Därför redovisas värden från såväl den gamla som den nya frågekonstruktionen för detta år).

Utvecklingen över tid visar att andelen rökare är i stort sett oförändrad mellan 1995 och 2001 i såväl sexan som nian. Den nivåförhöjning som märks med den nya frågeformuleringen 1997 är, som nämnts tidigare, en effekt av att fler rökbeteenden inkluderats i definitionen av rökare.

Snusning

Andelen snusare i årskurserna 6-9 redovisas i tabell 17 och diagram 12. Precis som för rökningen redovisas två värden för årskurs 9 1997 i diagrammet. En förändring av frågekonstruktionen har hållits under kontroll genom att hälften av eleverna fått besvara enligt det gamla och hälften det nya sättet att fråga.

Att snusa är ett beteende som i huvudsak engagerar pojkarna. Under senare år har emellertid andelen snusare bland flickorna ökat något, men det är fortfarande en relativt marginell förekomst. Diagram 12 inkluderar därför endast andelen snusare bland pojkarna.

Det är färre elever som snusar än som röker, såväl bland pojkarna som flickorna. Bland pojkarna var det 2% i årskurs 6, 10% i årskurs 7, 19% i årskurs 8 och 26% i årskurs 9 som svarade att de snusar. Bland flickorna snusade ingen i årskurs 6, i sjuan och åttan var det endast 1-2% som upp-gav detta medan 4% av flickorna i årskurs 9 svarade att de snusar.

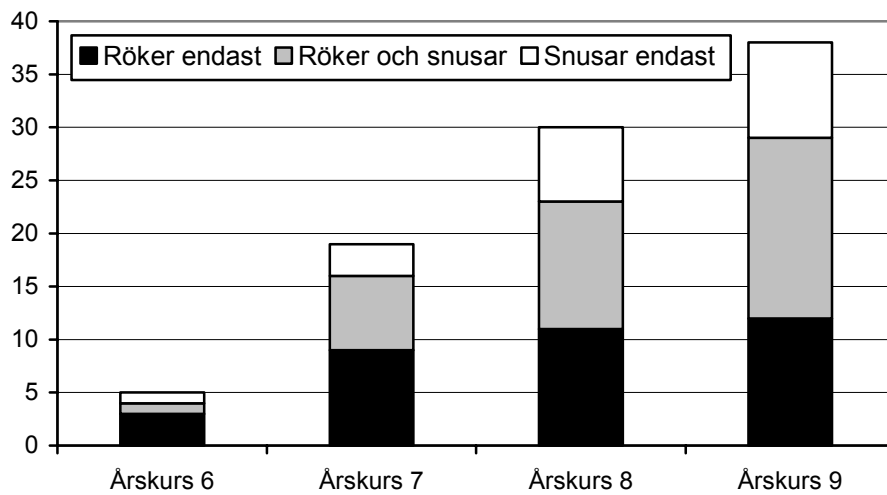
Utvecklingen bland pojkarna mellan årskurs 6 och 9 är rätlinjig, d v s en stadig ökning årskurs för årskurs i andelen snusare. I årskurs 9 ser vi, oavsett metodeffekten 1997, en markant ökning av andelen snusare från 1998 (20%) till 2001 (27%).

Total tobakskonsumtion

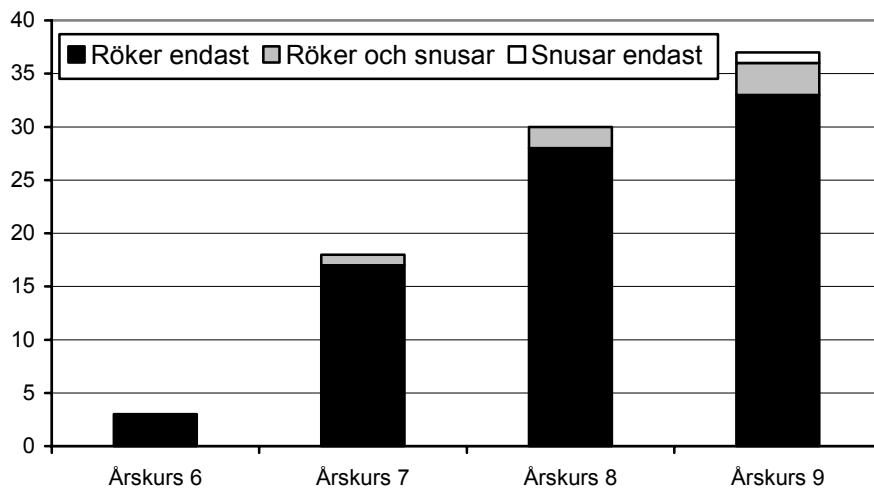
Den könsskillnad som kan observeras vad gäller rökning respektive snusning försvinner när man ser till den totala tobakskonsumtionen. Somliga elever, i synnerhet bland pojkarna, både röker och snusar, medan andra gör endast ettdera (tabell 18 och diagram 13 och 14).

Andelen tobakskonsumenter är trots detta relativt liten i sexan där 5% av pojkarna och 3 av flickorna röker och/eller snusar (siffran kan möjligen vara något högre på grund av metodskillnaden, se metodavsnittet). I årskurs 7 är denna andel betydligt högre (cirka 19%) och den ökar därefter stadigt årskurs för årskurs. I åttan var andelen tobakskonsumenter 30% och i nian cirka 38%.

Diagram 13. Andelen pojkar som röker och/eller snusar i årskurserna 6 1997, 7 1998, 8 1999 och årskurs 9 2000.

Diagram 14. Andelen flickor som röker och/eller snusar i årskurserna 6 1997, 7 1998, 8 1999 och årskurs 9 2000.

Bland pojkarna är en absolut majoritet av tobakskonsumenterna rökare i sexan och sjuan, medan i de två äldsta årskurserna cirka tre fjärdedelar uppgav detta. Bland flickorna utgörs, som vi konstaterat tidigare, tobakskonsumenterna av i huvudsak rökare.

Anskaffning av tobak

Enligt tobakslagen skall ingen elev i grundskolan kunna köpa tobak. I tabell 19 redovisas hur *rökarna* i årskurs 7, 8 och 9 får tag i cigaretter (frågan ställdes inte i årskurs 6). Fler än ett alternativ fick markeras, varför tabellen inte summerar till 100. En absolut majoritet av rökarna i årskurs 7 blir antingen bjudna eller får köpa cigaretter av sina kamrater, men en tredjedel uppger också att de kunnat köpa sina cigaretter själva.

Kamrater förser också i hög grad eleverna i åttan och nian med cigaretter, men det är också uppenbart att det för en stor del av rökarna är möjligt att själva köpa. Det senare gällde drygt hälften av eleverna i årskurs 8 och cirka två tredjedelar i årskurs 9. I takt med att andelen som köper själv ökar, så minskar också andelen som köper av kamrater.

Som framgår av tabellen finns det en minoritet i alla tre årskurserna som tillåts få cigaretter av föräldrarna. En något högre andel tar av föräldrarnas cigaretter utan lov, men andelen minskar med stigande ålder (från cirka 17% i årskurs 7 till cirka 7 i årskurs 9). Det finns också andra vuxna som antingen bjuder eller som man kan få köpa av. Här märks en könsskillnad, i synnerhet när det gäller andelen som blir bjuden. Det är ungefär dubbelt så vanligt att flickorna blir bjudna på cigaretter jämfört med pojkarna och andelarna är ungefär desamma i såväl sjuan, åttan och nian (cirka 7% av pojkarna och cirka 15% av flickorna).

Tabell 20 visar hur pojkarna i årskurserna 7 till 9 skaffar snus (årskurs 6 har inte tillfrågats). Flickorna utelämnas även i den här tabellen eftersom bastalen blir alltför låga (andelen snusare är som nämnts ovan liten bland flickorna) för att en jämförelse skall vara meningsfull. Frågan skiljer sig något från den om rökning såtillvida att det man fått av föräldrarna avser både med och utan lov.

I årskurs 7 uppger 41% att de köper sitt snus själva. Denna andel ökar till 66% i åttan och 72% i nian. Kamrater är också här en viktig resurs, antingen man blir bjuden eller får köpa. Liksom för cigaretter minskar emellertid andelen som köper av kamrater i takt med att man köper själv.

Narkotika

Redovisningen inleds med en redogörelse över andelarna som uppgett att de känner till någon jämnårig som använt olika preparat i årskurserna 7 till 9 (frågan ingick inte i sexans formulär). Därefter redovisas först andelarna som använt narkotika någon gång, och därefter andelarna som använt hasch/marijuana de senaste 30 dagarna. Därpå följer en redogörelse för exponeringen av narkotika och lusten att pröva bland dem som aldrig själva använt sådana medel.

Känner till någon som använt narkotika

Prevalenssiffrorna för narkotikaanvändning bland ungdomar visar att många direkt eller indirekt exponeras för olika droger. Om narkotika förekommer i ens omgivning är det sannolikt att man, antingen man själv gjort det eller ej, även känner till någon som använt. Det bör emellertid påpekas att denna andels förändring från årskurs till årskurs påverkas av att det samtidigt pågår en viss förändring över tid i narkotikaprevalensen bland ungdomar. Frågan som ställdes var: "Känner du till någon person i din egen ålder som du tror eller säkert vet har använt något av följande medel?". Medlen ifråga var hasch/marijuana, amfetamin, heroin, kokain, crack, (det senare togs bort i årskurs 9-formuläret år 2000) ecstasy och LSD.

Tabell 21 visar att relativt många känner till någon som använt hasch eller marijuana och andelarna ökar med stigande årskurs. I årskurs 7 var det drygt 20% som trodde eller säkert visste någon som använt hasch eller marijuana. I årskurs 8 hade andelen ökat till cirka hälften av eleverna och i årskurs 9 till cirka 70%. Det finns praktiskt taget ingen könsskillnad i de redovisade värdena.

Det är betydligt färre som tror sig veta (eller vet säkert) att någon i deras ålder använt andra preparat än cannabis. Detta gäller i synnerhet årskurs 7 där några få procent (cirka en tjugondel) kryssat för de olika svarsalternativen. Även i årskurs 8 var det mycket liten skillnad mellan de olika uppräknade medlen utöver cannabis. Cirka 18% uppgav att de trodde eller säkert visste någon som använt amfetamin, ecstasy eller LSD och endast något färre (cirka 16%) att någon använt heroin, kokain eller crack. För samtliga preparat utom cannabis var det ungefär en tredjedel, av dem som kände till användning, som ansåg att de visste detta säkert.

I årskurs 9 var det något fler som kände till eller trodde sig känna till någon som använt andra medel än cannabis. Där svarade ungefär en fjärdedel att de trodde eller säkert visste att någon jämnårig använt amfetamin eller ecstasy och cirka en femtedel uppgav detsamma för LSD, heroin och

kokain. För samtliga preparat och samtliga årskurser var könsskillnaderna mycket små.

Använt narkotika

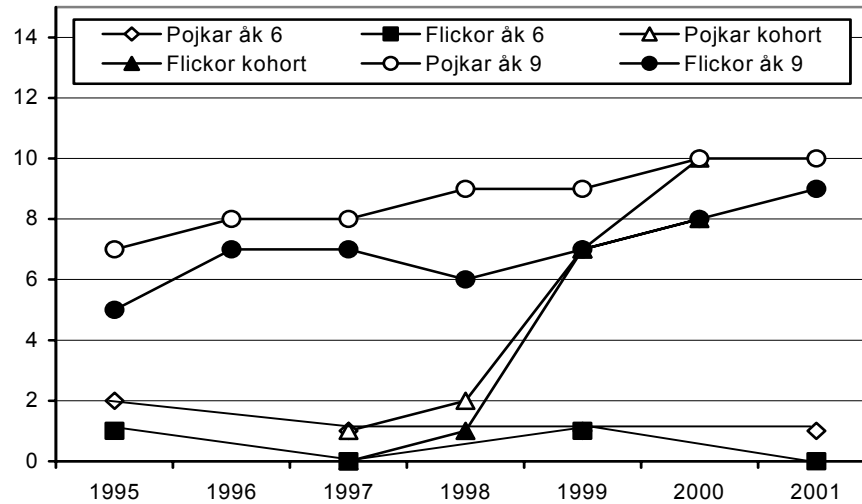
Livstid

De ovan redovisade andelarna av elever som tror sig veta att deras kamrater använt narkotika ökade för varje årskurs och så gör också andelen som själva använt även om den är betydligt lägre.

I årskurs 6 är det mycket få som använt narkotika (cirka 1%). Andelarna var också relativt oförändrade när eleverna flyttat till nästa årskurs där cirka 2% uppgav att de använt narkotika. I åttan däremot har en förändring skett. Där uppgav 7% att de använt narkotika och i nian steg värdet till cirka 9%. Utvecklingen över tid i sexan visar ett i stort sett oförändrat läge mellan 1995 och 2001. Under samma tid ökade emellertid andelen elever i årskurs 9 som använt narkotika från cirka 6% 1995 till cirka 10% år 2001. (Tabell 22 och diagram 15)

Könsfördelningen är mycket jämn i alla fyra årskurserna, men det finns en tendens till något högre andelar bland pojkarna än bland flickorna, utom i årskurs 8 där andelarna var 7% för båda könen. I årskurs 9 har könsskillnaden varit mycket liten över tid, men tendensen att en ökning inträffar först bland pojkarna för att året därpå följas upp av flickorna består i stort sett. Sålunda ligger pojkarna oftast någon procentenhet högre än flickorna, men i utveckling följs de bägge könen åt.

De allra flesta som använt narkotika har använt hasch eller marijuana. I årskurs 8 uppgav mindre än 1% att de använt något av medlen amfetamin, rökheroin, kokain, LSD eller ecstasy. I årskurs 9 uppgav knapp 2% att de använt amfetamin och cirka 1% att de använt LSD, GHB eller ecstasy. Bland pojkarna var det knappt 1% som dessutom använt rökheroin (redovisas ej i tabell).

Diagram 15. Andelen elever som någon gång använt narkotika efter kön i årskurs 6 och 9 1995-2001 samt i årskurs 7 1998 och årskurs 8 1999.

Senaste 30 dagarna

Som framgått ovan har den absoluta majoriteten av dem som använt narkotika använt cannabis, d v s hasch eller marijuana. Många har kanske bara testat 1-2 gånger, medan andra använt mera regelbundet. En mer regelbunden konsumtion bör avspeglas i andelen som använt cannabis under den senaste månaden.

I tabell 23 redovisas andelen som använt hasch eller marijuana de senaste 30 dagarna. Undantag utgörs av årskurs 6 där frågan avsåg om man använt narkotika under vårterminen. I årskurserna 6 och 7 är 30-dagarsprevalensen närmast identisk med livstidsprevalensen. Det är väl också rimligt att vänta sig detta med tanke på att det är ungefär vid den åldern som debuten tidigast sker. I årskurserna 8 och 9 är däremot 30-dagarsprevalensen betydligt lägre än livstidsprevalensen och utgjorde cirka 2% av såväl pojkarna som flickorna. Inte i någon av de fyra årskurserna märks någon könsskillnad.

Exponering för narkotika

Inledningsvis presenterades andelen elever som tror sig veta att andra jämnåriga ungdomar använt olika typer av narkotika. Redovisningen gällde samtliga elever, antingen man använt själv eller ej.

Det är emellertid intressant att veta hur stor exponeringen för narkotika är bland dem som avstått från att prova själv. Likaså kan man ha varit fressad att prova fast man ännu inte gjort det.

I tabellerna 24 och 25 redovisas andelen elever *bland dem som aldrig själva använt narkotika* som haft möjlighet att prova, känner någon som skulle kunna ge eller sälja narkotika eller som haft lust att prova.

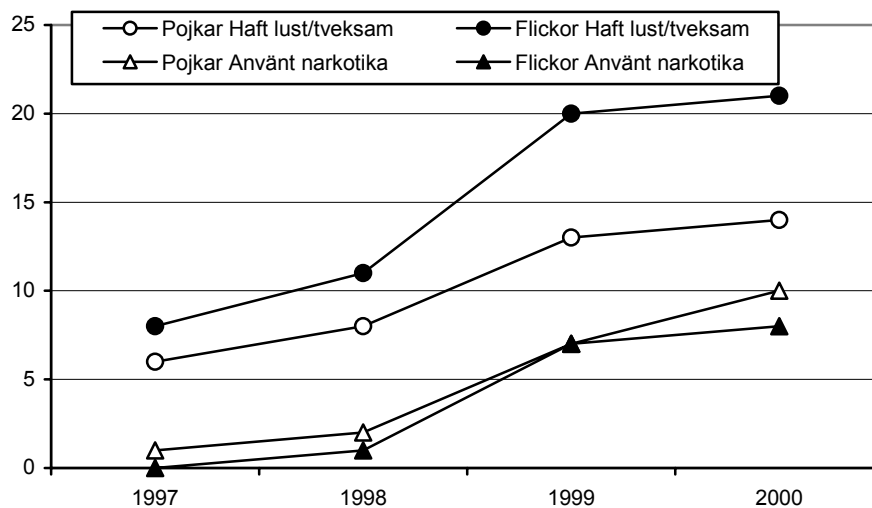
I sexan, där endast ett fåtal använt narkotika, finns det en liten grupp som på ett eller annat sätt kommit i kontakt med narkotika, eller tror sig veta var narkotika finns, fast de själva inte använt. Cirka en tjugondel av eleverna i sexan svarade att de haft möjlighet att prova eller vet någon som kan ge eller sälja. Endast 2% uppger dock att de haft lust att prova.

I sjuan är det fler som haft möjlighet (10%) eller som vet någon som kan ge eller sälja (cirka 16%). Det är emellertid ungefär lika få som i sexan som skulle haft lust att prova (cirka 3%).

Exponeringen för narkotika är betydligt större i årskurserna 8 och 9. I åttan hade cirka en femtedel haft möjlighet att prova och cirka en tredjedel visste någon som kunde ge eller sälja till dem. Något fler än i föregående årskurser hade också haft lust att prova (cirka 6%). I nian hade drygt en fjärdedel av dem som aldrig använt narkotika haft möjlighet till det. Cirka 39% visste någon som kunde ge eller sälja, men andelen som haft lust att prova var inte högre än i årskurs 8 (cirka 6%).

Det finns endast små könsskillnader i de redovisade värdena. I åttan var det fler flickor (37%) än pojkar (29%) som menade att de visste någon som kunde ge eller sälja narkotika till dem. I årskurs 9 var denna skillnad praktiskt taget eliminerad (38 respektive 40%). Andelen som upp gav att de haft lust att prova narkotika var emellertid något högre bland flickorna (cirka 8%) än bland pojkarna (4%) i såväl åttan som nian.

På frågan ”Har du någon gång haft lust att pröva narkotika?” fanns förutom ”ja” och ”nej”-alternativen möjligheten att kryssa för ”tveksam”. Om vi adderar dem som haft lust att pröva med de tveksamma framträder emellertid en intressant skillnad mot vad som redovisats ovan. Betydligt

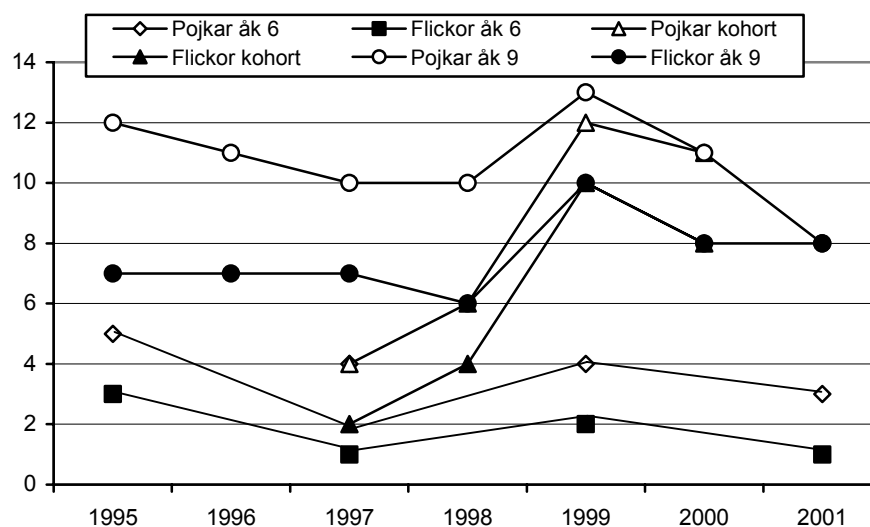
Diagram 16. Andelen elever som någon gång använt narkotika samt andelen bland dem som själva aldrig använt som haft lust eller tvekat att pröva narkotika. Årskurs 6 1997, årskurs 7 1998, årskurs 8 1999 samt årskurs 9 2000.

högre andelar uppgav att de ”haft lust/tvekat” att pröva narkotika, än andelarna som faktiskt gjort detta. Det gäller alla fyra årskurserna och i samtliga är det också markant fler flickor än pojkar som uppgav detta. I de fyra årskurserna svarade 6, 8, 13 respektive 14% av pojkarna detta, medan motsvarande andelar bland flickorna var 8, 11, 20 respektive 21%. Framträdande i detta mönster är att det stora steget tas mellan sjuan och åttan såväl bland pojkarna som flickorna (diagram 16).

Sniffning

Under den långa period på cirka 30 år som undersökningar av skolelevs drogvanor har utförts i Sverige, har utvecklingen av livstidsprevalensen av sniffningsmedel i årskurs 9 följt narkotikaprevalensen relativt väl. I det föregående avsnittet konstaterades att narkotikaanvändning var relativt ovanlig i sexan och sjuan, men ökade i åttan och nian.

Sniffning förekommer emellertid i något högre utsträckning än narkotikaanvändning i de lägre årskurserna. Sålunda rapporterade 4% av pojkarna

Diagram 17. Andelen elever som någon gång sniffat efter kön i årskurs 6 och 9, 1995-2001 samt i årskurs 7 1998 och årskurs 8 1999.

och 2% av flickorna i årskurs 6 att de sniffat någon gång. I årskurs 7 var motsvarande värden 6 respektive 4%. I årskurs 8 har värdena emellertid fördubblats så att 12% av pojkarna och 10 av flickorna uppgav detta. I nian är andelarna i stort sett oförändrade (11 respektive 8%). Det är i regel fler som endast använt en gång. (Tabell 26 och diagram 17)

Utvecklingen över tid är svårbedömd. Det förefaller som om sniffningen hade ett uppsving under 1999 då värdena för såväl årskurs 8 som 9 var relativt höga. I de två senare studierna har emellertid andelarna varit lägre.

Könsfördelningen visar att det är fler pojkar än flickor som använt sniffningsmedel. Skillnaderna är emellertid relativt små.

De reguljära undersökningarna i årskurs 6 och 9 visar att det främst är tändargas eller annan drivgas, bensin och olika sorters lim som används som sniffningsmedel. Thinner och liknande lösningsmedel förekommer numera i mycket liten omfattning.

Sömnmedel och lugnande medel

Det förekommer att eleverna i grundskolan använt sömnmedel eller lugnande medel. Konsumtionen kan bestå dels av medel som ordinerats

av läkare, dels av medel som egentligen varit avsedda för någon annan (t ex en förälder eller annan familjemedlem). Det torde inte kunna uteslutas att en del av konsumtionen i den sistnämnda kategorin kan ha tagits endast i avsikten att uppnå påverkan.

Frågan om sömnmedel och lugnande medel ingick inte i formuläret för årskurs 6. I årskurs 7 är det 2% av eleverna som använt läkarförskrivna psykofarmaka, medan andelarna är något högre i årskurserna 8 och 9 där 4-5 % rapporterat användning av sådana läkemedel (tabell 27). Andelarna tenderar att vara något högre bland flickorna än bland pojkarna. I årskurserna 8 och 9 var det 3% av pojkarna och 5 av flickorna som uppgett att de fått sömnmedel eller lugnande medel utskrivna av läkare. Andelen elever som fått sömnmedel av läkare är ungefär lika stor som den som fått lugnande medel utskrivna.

Konsumtionen av sömnmedel och lugnande medel som rapporteras ha skett utan läkarordination liknar den legalförskrivna. Obetydligt lägre andelar jämfört med läkarordinerad konsumtion rapporteras i årskurs 7 och bland pojkarna i årskurserna 8 och 9 (tabell 28). I genomsnitt svarade cirka 4% i årskurs 7 och 5% i årskurserna 8 och 9 att de använt sömnmedel eller lugnande medel utan att en läkare skrivit ut det åt dem. Inte heller här är det någon tydlig skillnad mellan de två kategorierna av preparat.

Läkemedel tillsammans med alkohol

I årskurserna 7 till 9 ställdes frågan: ”Har du någon gång använt läkemedel tillsammans med alkohol i berusningssyfte?”. Tabell 29 visar att cirka 3% i årskurs 7 uppgav detta, medan andelarna i de följande årskurserna var betydligt högre, i synnerhet bland flickorna. I åttan svarade 5% av pojkarna och 10% av flickorna att de kombinerat alkohol och läkemedel medan motsvarande andelar i årskurs 9 var 7 respektive 12%. I alla tre årskurserna hade emellertid en stor majoritet gjort detta endast en gång.

Dopningsmedel

Under flera år har spridningen av dopningsmedel bland ungdomar diskuterats. Medlen har främst förknippats med träning på gym och kroppsbyggande, men man har också misstänkt att de använts som andra droger.

Frågor om användning av anabola steroider, testosteron eller tillväxthormon har därför funnits med i årskurs 9-formuläret sedan början av 1990-talet. Konsumtionen har under hela denna tid varit ytterst blygsam, men

för fullständighetens skull inkluderades frågor om dopningsmedel även i sjuans och åttans formulär när dessa studier planerades. Som väntat var frekvenserna mycket låga (under 0,5%) och redovisas som 0 i tabell 30. Endast bland pojkarna överstiger användning av anabola steroider 0,5%. I såväl årskurs 7 som 8 och 9 rapporterade 1% av pojkarna att de använt anabola steroider.

Elevernas förhållande till alkohol och den egna konsumtionen

Föräldrarnas kännedom om alkoholvanorna

Eleverna tillfrågades om deras alkoholkonsumtion var känd av föräldrarna ("Känner dina föräldrar till att du dricker alkohol?"). Av de elever i årskurs 6 som på samma fråga uppgett att de dricker alkohol var det cirka 40% som svarade att föräldrarna inte kände till detta (tabell 31). En relativt stor andel av de resterande menade att föräldrarna kände till nästan allt de drack (cirka 46%), medan 13% ansåg att de kände till hälften eller mindre av den verkliga konsumtionen.

I årskurs 7 svarade cirka hälften att föräldrarna inget visste, medan knappt en tredjedel ansåg att de kände till nästan allt de drack. Ungefär en femtedel svarade att föräldrarna kände till hälften eller mindre av konsumtionen.

Något färre än i de tidigare årskurserna rapporterade i åttan att föräldrarna inte kände till att de drack alkohol (cirka 44%). En fjärdedel svarade att deras föräldrar bara kände till en liten del av det de drack och ytterligare en fjärdedel att de kände till nästan allt.

I årskurs 9 hade andelen som menade att föräldrarna ingenting visste sjunkit till en tredjedel (cirka 31%). Ungefär lika många menade att föräldrarna endast kände till en mindre del, medan en fjärdedel ansåg att de kände till nästan hela konsumtionen.

Det förefaller rimligt att anta att förklaringen till den relativt höga andelen som i de lägre årskurserna menat att föräldrarna känner till vad de dricker, skulle kunna vara att flertalet elever i årskurs 6 har en relativt begränsad alkoholkonsumtion.

Det finns nästan ingen könsskillnad i svarsfördelningen på denna fråga. Möjligen kan man ana att pojkarnas konsumtion är något oftare känd av

föräldrarna, men skillnaderna är för små för att några bestämda slutsatser skall kunna dras.

Konsumtionen i relation till föräldrarnas kännedom om alkoholvanorna

Utvecklingen av andelen som menar att föräldrarna känner till nästan allt de dricker skulle således kunna tolkas som att i takt med att ungdomarnas konsumtion ökar så minskar föräldrarnas insyn. Som nämnts ovan var det i årskurs 6 46% som svarade att föräldrarna kände till det mesta av det de drack, medan motsvarande andel i årskurs 9 minskat till 26%. Som tidigare redovisats kan en ungefärlig årlig konsumtion beräknas med hjälp av elevernas svar på frågorna om frekvens och kvantitet för de olika alkoholdryckerna. Med hjälp av sådana beräkningar är det möjligt att relatera konsumtionen till med hur stor öppenhet gentemot föräldrarna eleverna dricker.

I tabell 32 redovisas den beräknade årskonsumtionen i alla fyra årskurserna i följande grupper: De elever, vars föräldrar inte känner till att de dricker, de som delvis känner till och slutligen de som känner till nästan hela konsumtionen.

I årskurs 6 är det i gruppen vars föräldrar känner till nästan allt som den minsta konsumtionen sker (3,1 dl ren alkohol per år). Skillnaden mellan gruppen där föräldrarna delvis känner till vad eleverna dricker och den där de inte känner till detta är liten (8,0 respektive 8,5 dl).

Eleverna i sjuan drack också mindre i den grupp där föräldrarna känner till nästan hela konsumtionen, men den var mer än tre gånger så stor som den i sexan (11,0 dl). Hos de elever vars föräldrar inte känner till att de dricker alkohol uppgick konsumtionen till 23,0 dl ren alkohol medan gruppen där föräldrarna känner till en del drack 44,4 dl.

I årskurs 8 var konsumtionen ungefär lika stor antingen föräldrarna kände till nästan allt eller inte alls kände till att deras barn drack alkohol (23,2 respektive 25,9 dl). I den grupp vars föräldrar delvis visste att eleverna drack alkohol var konsumtionen störst (54,0 dl).

Ungefär samma mönster som i åttan framträder i årskurs 9. Bland dem vars föräldrar inte känner till att de dricker alkohol var konsumtionen minst (30,0 dl), och endast något större i gruppen där föräldrarna kände till nästan allt (39,3 dl). Den största konsumtionen finner man även här hos dem vars föräldrar delvis är medvetna om vad barnen dricker (69,9 dl ren alkohol per år).

Sammanfattningsvis kan man säga att i de lägre årskurserna är konsumtionen minst i de grupper där föräldrarna vet vad deras barn dricker. Det vore emellertid troligen felaktigt att dra slutsatsen att om föräldrarna känner till vad eleverna dricker så dricker de mindre. Snarare förhåller det sig nog så att om konsumtionen ökar så hålls föräldrarna i högre grad ovetande om den verkliga omfattningen. I samtliga åldersgrupper är konsumtionen störst bland dem där föräldrarna känner till en del men inte allt.

Anskaffning av alkohol

Anskaffning av folköl

Ingen elev i de här redovisade årskurserna kan enligt lag själv köpa alkohol. För folköl som säljs i livsmedelsbutiker gäller en åldersgräns på 18 år. Detsamma gäller alkoholkonsumtion på restaurang, medan gränsen är 20 år för att få handla på Systembolaget.

I de yngre klasserna är det också mycket få elever som rapporterar att de köper folköl själva, men andelen ökar för varje årskurs (tabell 33). I sexan uppgav cirka 2% att de köper själva, i sjuan cirka 3%, i åttan cirka 7% och i årskurs 9 cirka 11%. Det är genomgående fler pojkar än flickor som rapporterar att de köper folköl själva, men skillnaden blir större för varje årskurs så att det i nian är mer än dubbelt så många pojkar som flickor uppgett detta (16% av pojkarna och 6 av flickorna).

Det vanligaste sättet att skaffa folköl i sexan är genom föräldrarna. Så många som en femtedel av pojkarna uppgav att de fick tag på folköl på detta sätt. Bland flickorna var motsvarande andel cirka en tiondel. Siffrorna avser folköl som man fått såväl med som utan lov, eftersom frågan i sexans formulär inte skiljer på de två varianterna.

I de övriga årskurserna har emellertid frågan ställts på ett sådant sätt att man kan se hur stor andel av eleverna som fått folköl med respektive utan lov. Det är påfallande många som uppgav att de fått med lov, i årskurs 7 gällde detta 14%, i årskurs 8 11% och i årskurs 9 12%. Motsvarande värden utan lov var 7, 5 och 4%. Andelarna som skaffat folköl genom föräldrarna minskar med ökande ålder antingen det skett med eller utan lov.

I årskurserna 7 till 9 var det vanligast att skaffa folköl genom kamrater eller kamraters syskon. I årskurs 7 uppgav 17% detta, medan motsvarande andelar var 25% i årskurs 8 och 27% i årskurs 9. Könsskillnaden var obetydlig. I årskurs 6 var detta tillvägagångssätt ovanligare då det endast uppgavs av cirka 6%.

Anskaffning av starköl

I årskurs sex är det inte så många som brukar dricka starköl, men bland dem som uppgett detta är det en majoritet som skaffar via föräldrarna, med eller utan lov. Bland pojkarna uppgav 11% detta jämfört med 5% av flickorna (tabell 34).

I årskurserna 7 till 9 är kamrater och deras syskon den främsta resursen när det gäller att skaffa starköl och det finns ingen skillnad mellan könen i någon av årskurserna i det avseendet. I sjuan var det 13%, i åttan 24% och i nian 30% som brukar få tag i starköl på detta sätt. I sexan är motsvarande andelar cirka 4%.

I de årskurser där sådan information finns tillgänglig är det fler som får starköl av föräldrarna med tillåtelse än utan. Sålunda fick cirka 8% i årskurserna 7 till 9 starköl genom föräldrarna med deras medgivande. Motsvarande andelar utan lov var cirka 5% i alla tre årskurserna.

Att någon vuxen köper ut eller bjuder på starköl till 12-13-åringarna i årskurs 6 är ovanligt och rapporteras endast av ett par procent av eleverna. Med stigande årskurs (och ålder) blir det emellertid mer vanligt att någon äldre köper ut starköl till ungdomarna. I årskurs 7 svarade 5% av eleverna att någon vuxen brukar köpa starköl åt dem. I årskurs 8 hade andelen ökat till cirka 11% och i årskurs 9 till cirka 17%. Det var något fler pojkar än flickor i nian som uppgav detta.

Anskaffning av vin

Det absolut vanligaste sättet att skaffa vin bland eleverna i årskurs 6 var att man fått det, med eller utan lov, av föräldrarna (tabell 35). Bland pojkarna rapporterades detta av 19% och bland flickorna av 14%. Till skillnad från vad som var fallet med folköl och starköl är detta anskaffningsättet det vanligaste också i årskurs 7.

I de högre årskurserna går det att särskilja vin som man fått av föräldrarna med respektive utan lov. Det är betydligt fler som rapporterat att man fått detta med föräldrarnas samtycke än utan. Detta gällde 21% i årskurs 7, 10% i årskurs 8 och 24% i årskurs 9. Motsvarande andelar utan lov var 6, 12 respektive 6%. I sjuan och åttan fanns det praktiskt taget ingen könsskillnad, medan den i nian var relativt betydande när det gäller att få från föräldrarna med lov (19% bland pojkarna och 29% bland flickorna).

Svarsalternativet att få vin av föräldrarna bör tolkas med viss försiktighet vid jämförelse med övriga svarsalternativ, eftersom det är sannolikt att en hel del av detta är något glas vin föräldrarna bjuder på hemma när de själva dricker vin. I vissa fall torde det också inkludera vin man kan få smaka på ur föräldrarnas vinglas.

I åttan och nian uppgavs kamrater och deras syskon som de vanligaste anskaffarna av vin. I åttan rapporterades detta av cirka 31% och i nian av cirka 21%. Här fanns också en tydlig könsskillnad som inte förelåg i de lägre årskurserna. Fler flickor än pojkar i de två högsta klasserna uppgav kamrater eller kamraters syskon som vinleverantörer.

Det näst vanligaste anskaffningssättet i de två högsta årskurserna var ”annan vuxen som bjuder” och ”annan vuxen som köper ut”. En viss könsskillnad i svarsfördelningen kan skönjas i åttan och är fullt tydlig i nian. I årskurs 8 svarade 5% av pojkarna och 7% av flickorna att någon vuxen bjuder och 9 respektive 11% att någon vuxen köper ut. I årskurs 9 svarade 6 respektive 12% att någon vuxen bjuder och 7 respektive 12% att någon vuxen köper ut. Det är således fler flickor än pojkar i nian som brukar bli bjudna på vin av någon vuxen person.

Den könsskillnad som observerades förelåg således främst i de högre årskurserna. Det är emellertid viktigt att komma ihåg att flickorna är i majoritet när det gäller vinkonsumtion och om man endast ser till vinkonsumtionerna blir skillnaden mindre.

Anskaffning av blanddrycker

Med blanddrycker avses stark cider, s k alkoholisk, winecoolers och liknande. Frågan om blanddrycker ingick inte i undersökningen i årskurs 6 1997. Två år senare infördes den emellertid och det kan vara av intresse att se hur eleverna i sexan rapporterar att de skaffar alkoholisk och cider jämfört med övriga årskurser. Därför har data från 1999 års undersökning infogats i tabell 36 tillsammans med motsvarande data från undersökningarna i sjuan, åttan och nian.

I årskurs 6 framträder samma mönster i anskaffningen av blanddrycker som för öl och vin. Föräldrarna är den i särklass största resursen när det gäller att skaffa stark cider, alkoholisk eller andra blanddrycker, med eller utan lov. Bland pojkarna uppgav 17% detta och bland flickorna 14%. Det närmast vanligaste alternativet var kamrater eller deras syskon, vilket angavs av cirka 7%.

Också i årskurs 7 var föräldrarna det alternativ som angavs oftast och de allra flesta menade att de fick blanddrycker med föräldrarnas tillåtelse (20% jämfört med cirka 4% utan lov). Cirka 17% fick blanddrycker genom kamrater eller kamraters syskon. Något fler flickor (19%) än pojkar (15%) uppgav detta.

I åttan och nian var kamrater och kamraters syskon det vanligast förekommande alternativet, vilket angavs av omkring en tredjedel. I åttan uppgav cirka 15% att de fick blanddrycker med lov av föräldrarna, jäm-

fört med cirka 5% utan lov. Annan vuxen som köper ut uppgavs av cirka 12%. I nian hade cirka 19% fått av föräldrarna med lov och 4% utan lov. Cirka 20% hade emellertid skaffat dessa drycker genom någon vuxen som köpt ut åt dem.

I de två högsta årskurserna var det fler flickor än pojkar som uppgav såväl kamrater och deras syskon som anskaffare av blanddrycker (35 respektive 29 % och 43 respektive 35%), som föräldrar med lov (17 respektive 13% och 22 respektive 15%).

Anskaffning av sprit

För sprit ser anskaffningsmönstret relativt likartat ut som för de övriga dryckerna. Också här spelar föräldrarna den viktigaste rollen för eleverna i årskurs 6 där cirka 12% svarat att de får tag på sprit, med eller utan lov, genom sina föräldrar (tabell 37). Det närmast vanligaste sättet att få tag på sprit i sexan är genom kamrater eller deras syskon (cirka 4%) eller genom annan vuxen som bjuder (cirka 3%).

I årskurs 7 är kamrater och deras syskon de viktigaste anskaffarna. 14% av pojkarna och 17 av flickorna uppgav detta. Cirka 11% menade att de fick sprit av föräldrarna med lov och cirka 8% utan lov. Annan vuxen som bjuder angavs av cirka 6%.

Även i årskurserna 8 och 9 är kamrater och deras syskon det alternativ som uppgavs av flest respondenter. I åttan var det 29% av pojkarna och 35% av flickorna som svarade så, medan motsvarande siffror i nian var 38 respektive 42%.

Ännu i åttan var det fler som menade att de fick sprit med lov av föräldrarna (cirka 15%) än utan (cirka 5%), medan skillnaden var betydligt mindre och omvänd i nian (cirka 9 respektive cirka 12%).

I årskurs 8 uppgav cirka 12% att de fick sprit genom att någon vuxen köper ut och cirka 7% att någon vuxen bjuder. I årskurs 9 var motsvarande värden cirka 17 respektive cirka 11%. Bland de senare märktes en tydlig könsskillnad beträffande att ha blivit bjuden på sprit då 7% av pojkarna och 14% av flickorna uppgav detta.

Sammanfattningsvis kan konstateras att föräldrarna förefaller hjälpa sina barn att skaffa alkohol i relativt stor utsträckning, i synnerhet gäller detta vin. Kamrater och deras syskon är också i ganska hög grad behjälpliga, i synnerhet gäller det eleverna i årskurserna 8 och 9. Med undantag för vin och blanddrycker är det också vanligast i årskurs 7. När det gäller annan vuxen som köper ut så förefaller detta vara betydligt vanligare i de två högsta årskurserna.

Problem i samband med alkoholkonsumtion

Eleverna i årskurserna 7 till 9 fick besvara följande fråga: ”Har du någon gång råkat ut för något av följande problem på grund av att du druckit alkohol?” Därefter följde en lista på olika typer av problem, t ex bråk och slagsmål, att man blivit bestulen eller fått problem med föräldrar eller vänner etc, sammanlagt 14 stycken (i årskurs 7 endast 8 alternativ). Svartalternativen för vart och ett av dessa problem var: Nej aldrig, ja en gång, ja flera gånger (tabell 38).

I årskurs 7 var sk baksmälla det alternativ som samlade störst andel (cirka 20%). Därefter kom ”grälat” (cirka 7%) och ”bråkat, slagits” och ”förstört saker eller kläder” (cirka 5% vardera).

Även i årskurserna 8 och 9 finner man att baksmälla är det vanligaste problemet som eleverna uppgett (cirka 36% i åttan och cirka 53% i nian). Grälat, bråkat/slagits, förstört saker eller kläder är också vanliga konsekvenser av alkoholkonsumtionen.

Det finns emellertid tydliga könsskillnader när det gäller de problem som uppkommit i samband med alkoholkonsumtion. Pojkarna har i något högre utsträckning råkat ut för bråk och slagsmål än flickorna (12 respektive 9% i åttan och 18 respektive 15% i nian), medan flickorna betydligt oftare råkat i gräl (13 respektive 20% i åttan och 20 respektive 32% i nian). Det är också fler flickor än pojkar som fått problem med föräldrar (7 respektive 11% i åttan och 9 respektive 16% i nian) eller med vänner (3 respektive 12% i åttan och 10 respektive 21% i nian).

Andra problem förekommer i lika stor utsträckning hos båda könen. Exempel på sådana är ”tappat pengar eller värdesaker” (10% i åttan och cirka 16% i nian), ”olyckats, skadats” (cirka 6% i åttan och 13% i nian), ”haft oönskat sex” (cirka 6% i åttan och cirka 9% i nian) samt ”haft olyckat sex” (cirka 7% i åttan och cirka 11% i nian).

Som framgått tidigare i denna rapport skedde den största ökningen av alkoholkonsumtionen mellan sjuan och åttan. För flera av de redovisade konsekvenserna ökade andelen som upplevt sådana mellan varje årskurs, men mest markant mellan åttan och nian. Den tydligaste ökningen i alkoholrelaterade problem gällde förstörda saker eller kläder samt att man olyckats eller skadats.

Elevernas bedömning av risk förknippad med olika beteenden

I årskurserna 8 och 9 ingick en fråga som avsåg att belysa elevernas uppfattning om riskerna med att använda olika substanser: ”Hur stor risk tror du det är att människor skadar sig själva, fysiskt eller på annat sätt, om de...?”. I tabell 39 redovisas andelen elever som svarat ”stor risk” i relation till olika uppräknade beteenden.

Genomgående bedömer eleverna i årskurs 8 riskerna med enstaka tillfälligt bruk högre än senare i årskurs 9. Att röka cigaretter då och då anser en tiondel i åttan vara en stor risk mot en tjugonedel i nian. Betydligt fler anser att det är förknippat med stor risk att röka ett paket cigaretter om dagen, men även här tenderar de äldre eleverna att bedöma risken mindre. Cirka 65% i årskurs 8 och cirka 59% i årskurs 9 ansåg att det utgör en stor risk att röka ett paket om dagen.

Att dricka 1-2 drinkar nästan varje dag anser cirka en tredjedel i såväl åttan som nian utgör en stor skaderisk, medan betydligt fler bland eleverna i åttan menade att det är stor risk förknippat med att dricka 4-5 drinkar nästan varje dag (cirka 63%) än bland de äldre (cirka 33%). Fem drinkar eller mer varje helg ansågs inte lika riskabelt (46 respektive 22%).

Det var fler elever i åttan än i nian som menade att röka marijuana eller hasch 1-2 gånger utgjorde en stor risk (39 respektive 18%) liksom sporadiskt bruk (”då och då”) vilket 57 respektive 29% markerat som stor risk. I bedömningen av regelbundet cannabisbruk var emellertid de båda årskurserna överens, då cirka 84% ansåg att det innebar stor risk.

Att ta LSD 1-2 gånger ansåg 39% i årskurs 8 och 22% i årskurs 9 vara en stor risk. Regelbunden användning av LSD tyckte cirka 78% av eleverna i åttan och cirka 83% i nian var förenat med stor risk.

Cirka 40% i åttan och cirka 22% i nian ansåg att det var förenat med stor risk att ta amfetamin 1-2 gånger medan cirka 81 respektive 83% ansåg detsamma om regelbundet amfetaminbruk.

Ungefär på samma sätt bedömdes användning av ecstasy 1-2 gånger (39 respektive 23%) och regelbunden ecstasyanvändning (cirka 80 respektive cirka 83%).

Att ta anabola steroider 1-2 gånger ansåg 34% i årskurs 8 och cirka 20% i årskurs 9 vara förknippat med stor risk medan cirka 79% i båda årskurserna menade att regelbundet bruk var skadligt.

Sniffning av lim, spray etc. 1-2 gånger bedömdes som riskabelt av fler elever i åttan (cirka 30%) än i nian (cirka 17%), medan regelbunden

sniffning bedömdes på likartat sätt i de båda årskurserna (cirka 74% svarade ”stor risk”).

De yngre tenderar således att göra en hårdare bedömning av riskerna än de äldre eleverna. Likaså bedömer flickorna genomgående riskerna större än pojkarna, men det är framför allt vid exemplen för mer frekvent användning av de olika substanserna som könsskillnaden märks. I bedömningen av tillfälligt bruk (1-2 gånger eller då och då) av cannabis, LSD, amfetamin, ecstasy, anabola steroider och sniffningsmedel är andelen som svarat ”stor risk” i stort sett lika för pojkar och flickor.

Debut

Debutålder

Som framgått tidigare i denna rapport är omkring en tredjedel av eleverna i årskurs 6 alkoholkonsumenter, medan betydligt färre i denna ålder rapporterar att de berusar sig, röker eller har använt sniffningsmedel eller narkotika. Andelarna ökar något i sjuan för samtliga variabler, för att i årskurs 8 uppvisa en markant ökning vilken förstärks ytterligare i årskurs 9.

Eleverna i årskurs 9 fick besvara frågan: ”Hur gammal var du när du (om någonsin) gjorde följande saker för första gången?”. I tabell 40 redovisas andelen flickor och pojkar, bland dem som använt respektive medel och som angett att de var 13 år eller yngre när de gjorde detta första gången. Andelarna som uppger debutålder överensstämmer inte helt med livstidsprevalensen så som den rapporteras på andra ställen i frågeformuläret. Anledningarna till detta kan vara flera, bl a minnesfel eller hur man definierar bruk eller inte bruk. Därför har redovisningen koncentrerats till dem som *rapporterat respektive beteende*. De beteenden som de största andelarna provat på vid 13 års ålder eller tidigare, inkluderar öl- och vin- konsumtion, den första cigarettens samt sniffning.

Som framgår av tabellen provade 66% av pojkarna och 56% av flickorna bland ölkonsumenterna att dricka öl första gången när de var 13 eller yngre. Vidare rökte 70% av de rökande pojkarna och 65% av flickorna sin första cigarett, 53 respektive 41% drack vin för första gången och ca 46% provade att sniffa vid denna ålder.

Drygt en tredjedel av rökarna uppgav att de rökte dagligen och 19 respektive 16% av cannabisanvändarna hade provat marijuana eller hasch när de var 13 år eller yngre. Annan narkotika än cannabis uppgav 15 respektive

16% att de använt och 16 respektive 19% hade blandat läkemedel med alkohol vid 13 års ålder.

En dryg tredjedel av pojkarna och en dryg fjärdedel av flickorna bland spritkonsumenterna drack sprit första gången och 34% av pojkarna och 30% av flickorna berusade sig första gången vid denna ålder.

Könsfördelningen visar att de beteenden för vilka fler flickor än pojkar angett att de var 13 år eller yngre första gången det hände omfattade användning av annan narkotika än cannabis samt alkohol i kombination med läkemedel. För övriga beteenden hade fler pojkar än flickor angett denna debutålder.

Som komplement till redovisningen i tabell 40 har ett medelvärde för debutåldern beräknats för vart och ett av de aktuella beteendena (tabell 41). Det måste emellertid framhållas att medelvärdet baseras på fasta svarsalternativ i frågeformuläret och kan således inte anta andra värden än 11-16 ("11 år eller yngre" till "16 år eller äldre"). Icke desto mindre är det intressant att jämföra skillnaderna i medeldebutålder för olika beteenden.

Den lägsta medeldebutåldern noteras för cigarettrökning och ölkonsumtion, såväl bland pojkarna som flickorna. Flickorna var i genomsnitt något äldre (13,1 år) än pojkarna (12,7 år) när de drack öl första gången. Samma tendens finns för debutåldern för första cigaretten men här är skillnaden minimal (12,7 för pojkarna och 12,8 år för flickorna). Debuten för daglig rökning sker ungefär ett år senare (ca 13,8 år) och inträffar vid ungefär samma ålder som den första berusningen (ca 13,9 år).

Sniffning ser ut att förekomma relativt tidigt hos både pojkar och flickor (13,3 respektive 13,5), medan narkotikaanvändning och kombination av läkemedel och alkohol i regel uppträder avsevärt senare (ca 14,4 år).

Intressant i sammanhanget är att medeldebutåldern för spritkonsumtion tycks sammanfalla med medeldebutåldern för berusning, men också daglig rökning (ca 13,8 år).

Ordningsföljden för alkohol- och droganvändning enligt Guttman-skalning

I ett försök att kasta ljus över elevernas successiva involvering i alkoholkonsumtion och bruk av andra legala och illegala droger som tobak, narkotika och sniffningsmedel har materialen från undersökningarna i årskurserna 6-9 analyserats med hjälp av s k Guttman-skalning. Metoden utgår ifrån att vissa egenskaper hos en individ, liksom vissa beteenden, följer en logisk, kumulativ ordningsföljd. Metoden har använts vid attitydmätningar då man använder en kumulativ itemserie med antagandet att ett

visst item bara kan besvaras jakande av den som befinner sig i en viss position längs den undersökta variabeln. När man använder Guttman-skallning brukar materialet testas med avseende på sk skalbarhet och reproducerbarhet, d v s hur stor andel som följer det kumulativa mönstret utan avvikelser (se t ex Blalock 1981). Det bör genast framhållas att detta inte gjorts här. Materialet är endast sorterat kumulativt och anpassat i tabellform enligt Guttmans skalmönster.

Avsikten här är att studera i vilken ordning ungdomar påbörjar bruk av olika substanser. Det talas ofta om ”gateway drugs”, vilka man tänker sig som inkörspport till användning av andra droger, t ex narkotika. Cigaretter och alkohol nämns ofta i detta sammanhang som sådana ”gateway drugs” (Kandel, Yamaguchi and Chen, 1992, se även Kandel, 2002).

De variabler som inkluderats är alkoholkonsumtion, intensivkonsumtion, rökning, narkotikaanvändning och sniffning. Med alkoholkonsumtion (”dricker”) menas att man är alkoholkonsument d v s dricker öl, vin, blanddrycker eller sprit åtminstone någon gång om året eller ännu mera sällan. Alkoholkonsumenter inkluderar ju alla grader från en mycket begränsad konsumtion till högfrekvent berusningskonsumtion. Därför har ytterligare en alkoholvariabel ”intensivkonsumtion” tagits med som en indikator på ett berusningsbeteende. Till gruppen intensivkonsumenter hör de elever som på denna fråga uppgett att det någon gång hänt att de druckit alkohol motsvarande minst en halvflaska sprit eller en helflaska vin eller 4 burkar starköl eller 6 burkar folköl vid samma tillfälle. Att ha rökt betyder att man röker, har prövat eller har slutat röka, d v s man har någon gång prövat på att röka. Att ha sniffat eller använt narkotika betyder att man gjort detta någon gång i sitt liv. I tabellerna 42 till 45 redovisas resultatet från varje årskurs var för sig.

Tabellernas två sista kolumner upptar ”Cum %” och ”Vägt N”. ”Cum %” betyder att värdena i denna kolumn adderas kumulativt, d v s varje nytt värde adderas till det föregående så att kolumnen till slut omfattar 100%. ”Vägt N” avser antalet elever som angett svarsalternativet, uppvägt i relation till samtliga elever i årskursen på riksnivå. (Se avsnittet ”Vägning” i kapitlet ”Metod”).

I årskurs 6 utgör den grupp som varken dricker, intensivkonsumerat, rökt, använt narkotika eller sniffat 61,4% av samtliga elever (tabell 47). Läger man därtill de som endast dricker alkohol, men aldrig dricker så mycket som begreppet intensivkonsumtion indikerar och inte heller använder något av övriga substanser så ökar andelen till 84,6%. När rökning adderas stiger värdet till 89%. Ytterst få har därtill använt narkotika eller sniffat, vilket innebär att när dessa lagts till har 89,5% av eleverna i årskurs 6 kunnat infogas i ett kumulativt mönster av droganvändning. Andelen som inte passade in i mönstret, s k skalfel, var således 10,5%. Som framgår av

tabell 47 var andelen med kombinationen ”dricker alkohol samt rökt” obetydligt mindre (2,6%) än andelen som ”dricker samt har intensivkonsumerat” (2,9), men den senare valdes att passas in i den övre delen av tabellen eftersom den trots allt är störst. Det förefaller som om båda dessa kombinationer uppträder ungefär samtidigt, d v s från att enbart ha varit alkoholkonsument börjar den unga eleven såväl röka som dricka alkohol i berusningsmängder. Detta bekräftas också av den beräknade medeldebüt-åldern som redovisats tidigare.

I årskurs 7 ser mönstret likartat ut, men här har rökning lagts in som tredje beteende på grund av att andelen som endast dricker samt har rökt är större (6,9%) än andelen som endast dricker samt intensivkonsumerat (3,6%) (tabell 48). Nästan 40% av eleverna i sjuan varken dricker, hade rökt, använt narkotika eller sniffat. Adderar man dem som endast dricker ökar andelen till knappt 70%. Den totala andelen som är skalbar med de ingående variablerna uppgår till 84%.

I årskurs 8 har andelen som inte rapporterat något av de inkluderade beteendena minskat ytterligare och utgjorde cirka 27% av eleverna (tabell 49). Drygt hälften av eleverna i åttan antingen bara dricker alkohol eller använder ingenting alls. Också här kommer rökningen före intensivkonsumtion eftersom de som bara dricker och intensivkonsumerat är något färre än de som bara dricker och har rökt. I årskurs 8 passar 80% av eleverna in i den kumulativa skalan.

I årskurs 9 slutligen, utgör andelen som inte använder varken alkohol eller andra droger 17% (tabell 50). Läger man därtill de som bara dricker omfattas 41% av eleverna. Nu återkommer intensivkonsumtion på andra plats i den kumulativa serien (den grupp som endast är alkoholkonsumenter men också intensivkonsumerar är större än gruppen som är alkoholkonsumenter och utöver det endast rökt). I den äldsta årskursen passar 78% av eleverna in i den kumulativa Guttmanskalen.

Sammanfattningsvis kan man säga att den kumulativa involveringen med olika legala och illegala droger stämmer väl in oavsett vilken årskurs som studeras. I den yngsta årskursen passar mönstret för en stor majoritet av eleverna. Med tanke på hur markant andelen som *inte använder någonting* minskar under de fyra studerade årskurserna (från drygt 60% till 17%) så minskar andelen som passar in i det kumulativa mönstret relativt lite (från 89 till 78%). Andelen som endast dricker alkohol, men inte använder något av övriga medel, är relativt lika i de studerade årskurserna (23, 30, 27 respektive 24%).

Resultaten visar att det framför allt är alkohol som eleverna i de här ålderna först experimenterar med. Det säger sig självt att s k intensivkonsumtion inte skulle uppstå isolerat (som man kunde tänka sig att t ex to-

baksbruk skulle göra) utan måste föregås av en alkoholdebut. Oavsett hur och i vilka mängder alkoholen konsumeras så föregås i princip såväl intensivkonsumtion som rökning och övrigt drogbruk av alkoholkonsumtion.

I årskurs 6 uppgav 1,4% att de endast rökt, i årskurs 7 utgjorde denna grupp 0,8%, i årskurs 8 1,2% och i årskurs 9 0,7%. I samtliga här studerade årskurser är det således ca 1% som endast prövat på att röka, utan att ha druckit alkohol eller använt något av övriga medel. Som framgick av redovisningen av tobakskonsumtionen var det endast 60 procent av eleverna i årskurs 6 som aldrig rökt, trots en aktuell andel rökare på bara 4%. Motsvarande värden för årskurs 7 var 47 respektive 17%, för årskurs 8 39 respektive ca 27% och i årskurs 9 uppgav en tredjedel att de aldrig rökt medan en tredjedel rapporterade aktuell rökning. Rökning kan ha mycket stor betydelse på andra sätt när det gäller övergång till andra droger än alkohol (t ex genom sensitisering av hjärnans belöningssystem) men har uppenbarligen en mindre roll än alkohol inkörspport till andra droger i dessa åldersgrupper.

Att grupperna som ”endast dricker samt rökt” är ungefär lika stora som de som ”endast dricker samt intensivkonsumerat” förefaller peka på att bägge beteendena uppträder ungefär samtidigt. Detta bekräftas också av föregående avsnitt om debutåldern. I sexan och nian var kombinationen ”dricker och har intensivkonsumerat” större än ”dricker och har rökt” medan det omvända gällde för sjuan och åttan. Det är följaktligen ingen systematisk förändring i från de lägre årskurserna till de högre när det gäller ordningsföljden för dessa beteenden.

ANT-undervisningen i skolan

I frågeformulären för såväl årskurs 6 som 9 har under många år en fråga ingått om ANT-undervisningens (d v s undervisningen om alkohol, narkotika och tobak) omfattning i skolan (tabell 46).

Det bör genast framhållas att skolan kan bedriva ANT-undervisning på olika sätt och att det inte är säkert att eleverna alltid identifierar aktiviteten som ANT-undervisning. Skolorna skiljer sig också ofta åt vad beträffar planeringen av undervisningen över årskurserna.

I de föreliggande resultaten från en ålderskohorts förflyttning från årskurs 6 till 9, kan vi emellertid se att eleverna svarat i genomsnitt på ungefär samma sätt oavsett vilken årskurs de befinner sig i.

Sålunda uppgav ungefär en tredjedel av eleverna i samtliga årskurser att de inte haft någon sådan undervisning. Det förefaller dock som om ele-

verna får mest ANT-undervisning i åttan där cirka 70% uppgett att de haft sådan, medan det lägsta värdet (62%) uppmättes i nian. En majoritet av eleverna i samtliga årskurser menade att det rört sig om några timmar eller mindre.

Knappt hälften av eleverna ansåg att omfattningen av undervisningen var lagom (tabell 47). Ungefär en fjärdedel i samtliga årskurser ansåg emellertid att det var ”lite för lite”. En fjärdedel av eleverna i årskurs 6 och cirka en femtedel av eleverna i årskurserna 7, 8 och 9 tyckte att de fått ”alldeles för lite” ANT-undervisning.

Åter får man kock hålla i minnet att den undervisning som skett i skolan kanske inte direkt identifierats av eleverna som regelrätt ANT-undervisning.

Elevernas sociala situation i skolan

Sedan många år tillfrågas eleverna i årskurserna 6 och 9 om hur de trivs i skolan och om de brukar skolka. Tidigare studier har visat att det finns ett samband mellan drogvanor å ena sidan och såväl skoltrivsel som skolka å den andra (se t ex Andersson, Hibell & Hvitfeldt, 2001).

Skoltrivsel

I föreliggande studie kan vi se hur en gradvis förändring sker från den lägsta årskursen till den högsta. Den är emellertid inte på något sätt dramatisk. I årskurserna 6 och 7 svarade cirka 82 procent av eleverna att de trivdes ”ganska bra” eller ”mycket bra” i skolan. I årskurs 8 hade andelen sjunkit något till 77% men i årskurs 9 var den i stort sett oförändrad (76%).

Det är få elever som vantrivs så mycket att de svara ”ganska dåligt” eller ”mycket dåligt” på denna fråga. I årskurs 6 gällde detta 3%, i årskurs 7 4%, i årskurs 8 6% och i årskurs 9 slutligen 7%.

Det finns nästan ingen skillnad mellan könen i detta avseende, möjligen kan man ana en något lägre andel bland pojkarna i årskurs 9 som säger att de trivs i skolan.

Skolk

Frågan om skolk visar att andelen som brukar skolka någon gång per termin eller oftare är lägst i årskurs 6 (knappt 20%), men att den därefter ökar från årskurs till årskurs. Sålunda svarade 30% av eleverna i årskurs 7 att de skolkar ibland, medan denna andel ökade till drygt 40% i årskurs 8 och knappt 50% i årskurs 9.

Den absoluta majoriteten i alla fyra årskurserna uppgav att de bara skolade någon gång per termin. En gång i månaden eller oftare uppgavs av cirka 3% i årskurs 6, 8% i årskurs 7, 14% i årskurs 8 och cirka 9% i årskurs 9.

Könsfördelningen är mycket jämn. Såväl bland dem som skolkar sällan som bland dem som skolkar ofta är likheten mellan könen påfallande.

Sammanfattning och kommentar

De data som redovisats här har publicerats tidigare i samband med respektive års ordinarie studier i nian (görs varje år) och sexan (vartannat), men då inte analyserats eller kommenterats närmare. Föreliggande rapport avser att sammanställa resultaten så att eventuella mönster i drogvanornas utveckling blir synliga. Det är eleverna lämnar sexan fyller en mycket stor majoritet 13 år och när de lämnar nian 16 år. Mycket händer under denna period i livet, vilket sannolikt får betydelse också för individens framtida relation till rusdrycker och andra droger.

Utvecklingen i årskurserna 6 och 9 visar att drogvanorna, i synnerhet i nian, tenderar att fluktuera i långsamma vågrörelser över tiden. Från ett år till ett annat syns sällan direkta förändringar och de är oftast heller inte statistiskt signifikanta (Andersson et al, 2002). Ser man till utvecklingen över en tioårsperiod framträder emellertid ofta bilden av en klar förändring i någon riktning där varje års prevalenstal utgör delar i helheten.

Självfallet ger enstaka studier i årskurserna mellan sexan och nian inte någon information om vad som händer på sikt i dessa årskurser. För att bättre belysa den samtidiga utvecklingen i de regelbundet studerade årskurserna har därför data från omkringliggande år (oftast 1995-2001) lagts in i diagrammen. På så vis kan försiktiga slutsatser dras om betydelsen av förändringar i de mellanliggande årskurserna.

Det finns tyvärr nästan inga tidigare data från dessa årskurser att jämföra med. Som framgick av avsnittet ”Tidigare studier” var andelen alkoholkonsumenter i sexan något högre 1976 än idag, men i årskurs 9 var andelarna i stort sett desamma. Likaså var berusningsfrekvensen i de båda lägre årskurserna något högre än idag, men i nian var andelarna som rapporterat att de känner sig berusade varje eller nästan varje gång de dricker ungefär lika stora bland pojkarna (ca 40%), men något lägre bland flickorna (34% 1979 och 38% år 2000).

Alkohol

I alkoholavsnittet såg vi hur andelen konsumenter av olika dryckessorter oftast är i stort sett oförändrade i sexan under den redovisade perioden. Andelarna är också relativt låga i denna åldersgrupp.

När det gäller andelen konsumenter av folköl är pojkarna i majoritet i samtliga årskurser, men andelarna minskar över tid i såväl nian som bland pojkarna i sexan. För starkölet däremot, märks ingen nedgång i andelen konsumenter, varken i sexan eller nian. För båda ölsorterna ökade andelen konsumenter nästan linjärt över de studerade årskurserna.

Blanddrycker (används som samlingsnamn för alkoholstark cider, alkohläsk etc), som är en relativt ny företeelse i Sverige och därför inte ingick i studien i sexan år 1997, samlar många konsumenter i samtliga här studerade åldersgrupper. Denna dryckestyp har flest konsumenter jämfört med övriga alkoholdrycker, främst bland flickorna, vilka är i majoritet i samtliga här studerade årskurser. Detta gäller även i sexan i 1999 och 2001 års undersökningar då blanddrycker introducerats i sexans frågeformulär.

Också bland vinkonsumenterna är flickorna i majoritet i nian, men däremot inte i sexan. Här ser vi hur könsskiftet äger rum i årskurs 7 då det är obetydligt fler flickor än pojkar som uppger att de dricker vin. Därefter ökar könsskillnaden betydligt i de två efterföljande årskurserna.

Bland spritkonsumenterna är könsskillnaden emellertid minimal. Något fler pojkar än flickor rapporterade spritkonsumtion i sexan, men i de efterföljande årskurserna är denna skillnad försvunnen. Vissa år i årskurs 9 överväger flickorna, men skillnaderna är små och varierande.

En del av spritkonsumenterna har druckit hembränt under de senaste 12 månaderna, från en fjärdedel i sexan till ungefär hälften av eleverna i åttan respektive nian.

Att vara konsument av olika dryckessorter betyder ju inte att alla dricker stora mängder alkohol. Vissa gör det emellertid, vilket leder till ett frekvent berusningsbeteende. Här ser vi emellertid en tydlig skillnad mellan årskurserna. Få rapporterar s k intensivkonsumtion i sexan och andelen ökade mycket måttligt i sjuan. I åttan och nian däremot, skedde en markant ökning av såväl andelen som uppgett intensivkonsumtion ”en gång i månaden eller oftare”, som andelen som uppgett att de berusar sig ”varje” eller ”nästan varje gång” de dricker alkohol. För den förra variabeln syns en tydlig könsskillnad (d v s fler pojkar än flickor rapporterar detta), i synnerhet i årskurs 9, men i den senare finns ingen skillnad alls.

Den beräknade årskonsumtionen av alkohol bekräftar denna utveckling. Konsumtionen är relativt begränsad i sexan och sjuan, medan den ökar betydligt i de två äldsta årskurserna. Beräkningarna visar även att könsskillnaden är närmast obefintlig i de två lägre årskurserna, medan pojkarna i de två äldsta grupperna dricker betydligt mer än flickorna. Detta stöder också fynden som visar att pojkarna i högre utsträckning än flickorna rapporterade s k intensivkonsumtion, medan andelarna som rapporterade frekvent berusning var lika mellan könen. Flickorna upplevde sig således

påverkade av alkoholen lika ofta som pojkarna, men behövde mindre mängder för att uppnå detta tillstånd.

Tobak

I den yngsta årskursen är det ganska få som röker och könsskillnaden är obefintlig. Redan i sjuan har emellertid flickorna en knapp majoritet som i de efterföljande årskurserna består och förstärks. Andelen rökare ökar således brantare bland flickorna än bland pojkarna.

Vi vet emellertid sedan tidigare att pojkarna i hög grad övergår till att snusa eller både snusa och röka. Andelen snusare bland pojkarna ökar linjärt mellan sexan och nian i föreliggande studie. Samtidigt ser vi hur andelen snusare bland pojkarna i nian ökat under motsvarande tid. Det förefaller således som om ökningen mellan årskurserna kan ha varit något brantare på grund av den samtidigta prevalensökningen i årskurs 9.

Den totala tobakskonsumtionen, d v s andelen som snusar och/eller röker, visar emellertid att det endast är i sexan som en något högre andel bland pojkarna än bland flickorna använder någon form av tobak – i de efterföljande årskurserna är könsskillnaden obefintlig.

Narkotika och sniffning

Narkotikaanvändningen i årskurs 9 var under en lång period under 1980-talet och framåt relativt begränsad. Under 1990-talet började emellertid en ökningstendens att skönjas. Senare studier har visat att de obetydliga förändringarna från ett år till ett annat inneburit betydande förändringar i narkotikaprevalensen i denna åldersgrupp.

I årskurs 6, däremot, skedde inga mätbara förändringar under motsvarande period. Föreliggande studie visar att det inte heller skedde någon betydande ökning i narkotikaprevalensen mellan sexan och sjuan. Det stora steget togs mellan sjuan och åttan, då en kraftig ökning inträffade som därefter förstärktes mellan åttan och nian.

Redovisningarna från undersökningarna i årskurs 9 (se t ex Andersson, Hibell & Hvitfeldt, 2001) har visat att andelen som säger sig haft lust pröva narkotika, *bland dem som själva aldrig använt*, ökade ungefär på samma sätt som narkotikaprevalensen. I denna studie redovisades såväl andelen som haft lust pröva, som andelen som känt sig tveksamma till att pröva, men ändå inte svarat ett direkt nej på frågan.

Andelen som prövat narkotika är ungefär lika stor bland såväl pojkarna som flickorna. Andelen som haft lust/tvekat är inte bara betydligt större än andelen som prövat, den är också betydligt högre bland flickorna än bland pojkarna. Däremot ser förändringen från årskurs till årskurs ut på ungefär samma sätt som andelen som använt narkotika, dvs en obetydlig ökning mellan sexan och sjuan och ett stort steg mellan sjuan och åttan. Det förefaller således som om betydligt fler flickor än pojkar tvekar att svara ett direkt nej på frågan om man känt lust att prova. Om detta avspeglar skillnader i sättet att tolka/besvara frågan, eller om flickorna har en större benägenhet att testa narkotika är förstås omöjligt att säga. Prevalenssiffrorna har emellertid hittills inte bekräftat ett sådant antagande utan varit mycket jämna mellan könen.

På liknande sätt som för narkotikaanvändningen gick sniffningsprevalensen ner under 1980-talet. Därefter skedde en ökning under 1990-talet i årskurs 9. I sexan var andelarna relativt låga och förändrades obetydligt. Utvecklingen av sniffningsprevalensen är emellertid inte lika tydlig som narkotikaprevalensen. I ett avseende är den emellertid snarlik: liten ökning mellan sexan och sjuan, men en relativt kraftig ökning mellan sjuan och åttan. Därefter minskade andelarna mellan åttan och nian, samtidigt som sniffningen i nian gick ned.

Drogvanornas framväxt

I just de åldersgrupper som här studerats sker debuten av alkohol- och annan droganvändning för många unga människor. Självfallet har vissa debuterat vid ännu yngre ålder, men de är trots allt en minoritet. Det är framför allt alkohol som många redan stiftat bekantskap med när de nått årskurs 6 i skolan.

Debutåldern som den uppgavs av eleverna i årskurs 9 var lägst för öl och cigarettökning, vilket man angav till 12,7 år för pojkarna och ca 13 år för flickorna. Den högsta genomsnittliga debutåldern, bland dem som använt respektive medel, gällde narkotika samt alkohol i kombination med läkemedel, för vilka beteenden såväl pojkarna som flickorna angav debutåldern till ca 14,3 år.

Vi har sett i de tidigare avsnitten hur andelen som använt olika alkoholdrycker ökat kontinuerligt mellan årskurs 6 och 9. Det framgår emellertid tydligt att ökningen mellan 6an och 7an är relativt måttlig, medan eleverna i årskurs 8 uppvisar betydligt högre andelar. Detsamma gäller också andra beteenden som berusning, intensivkonsumtion av alkohol och narkotikaanvändning.

Om man ser närmare på den totala användningen av olika droger, istället för att fokusera på mer frekventa beteenden, framkommer emellertid att andelen elever som varken druckit alkohol, intensivkonsumerat alkohol, rökt, sniffat eller använt narkotika minskar från drygt 60% i årskurs 6 till 17% i årskurs 9 och att minskningen sker i relativt jämna steg.

Däremot är andelarna som endast använt alkohol, men aldrig intensivkonsumerat, rökt, sniffat eller använt narkotika, relativt lika över de fyra årskurserna (20-25%). Det är således främst andelen totalabstinenta som minskar mycket över de här årskurserna. Samtidigt kan vi konstatera att det är mycket stora skillnader mellan dem som endast dricker alkohol (ca 26%) och dem som endast rökt, använt narkotika eller sniffningsmedel (ca 1% vardera).

De data vi här haft tillfälle att följa över fyra årskurser i grundskolan visar således relativt tydligt att det främst är mellan årskurs 7 och 8 som stora förändringar sker. I samtliga årskurser dominerar alkoholen antingen enbart eller i kombination med något annat medel.

Referenser

Andersson B, Hibell B (1993). *Skolelevers drogvanor 1993*. Rapportserie nr 36. Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning, CAN. Stockholm.

Andersson B, Grönberg K, Hibell B (1998). *Skolelevers drogvanor 1997*. Rapportserie nr 53. Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning, CAN. Stockholm.

Andersson B, Grönberg K, Hibell B (1999). *Skolelevers drogvanor 1998*. Stencilserie nr 40. Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning, CAN. Stockholm.

Andersson B, Hibell B, Sandberg B (2000). *Skolelevers drogvanor 1999*. Rapportserie nr 57. Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning, CAN. Stockholm.

Andersson B, Hibell B, Hvitfeldt T (2001). *Skolelevers drogvanor 2000*. Rapportserie nr 53. Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning, CAN. Stockholm.

Andersson B, Hansagi H, Damström Thakker K, Hibell B (2002). Long-term trends in drinking habits among Swedish teenagers: National School Surveys 1971-1999. In: *Drug and Alcohol Review (2002) 21, 253-260*.

Blalock H M (1981). *Social Statistics* International Student Edition. McGraw-Hill Kogakusha, Ltd.

Hvitfeldt T, Andersson B, Hibell B (2002). *Skolelevers drogvanor 2001*. Rapportserie nr 67. Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning, CAN. Stockholm.

Kandel D B, Yamagucci K, Chen K (1992). Stages of Progression in Drug Involvement from Adolescence to Adulthood. Further Evidence for the Gateway Theory. *J. Stud. Alcohol, 53:447-457*

Kandel D B (2002). *Stages and Pathways of Drug Involvement. Examining the Gateway Hypothesis*. Cambridge University Press.

Tabeller

Tabell 1. Antalet bearbetade formulär och bortfallet i procent². Årskurs 6 år 1997, årskurs 7 år 1998, årskurs 8 år 1999 och årskurs 9 år 2000.

År	Bearbetade formulär		Bortfall %
	Pojkar	Flickor	
Årskurs 6	2 046	1 913	6
Årskurs 7	2 479	2 373	15
Årskurs 8	2 456	2 458	14
Årskurs 9	2 598	2 692	14

Tabell 2. Andelen konsumenter³ och icke-konsumenter av alkohol. Procentuell fördelning efter kön. Årskurs 6 år 1997, årskurs 7 år 1998, årskurs 8 år 1999 och årskurs 9 år 2000.

År	Konsumenter		Icke-konsumenter		Ej relevant	
	Pojkar	Flickor	Pojkar	Flickor	Pojkar	Flickor
Årskurs 6	40	27	59	72	1	1
Årskurs 7	56	50	39	45	5	5
Årskurs 8	68	70	30	28	2	2
Årskurs 9	77	79	19	18	4	3

² Bortfallet är beräknat utifrån elevfrånvaron i de medverkande klasserna. I några skolor har det hänt att hela klasser inte medverkat i undersökningen, t ex på grund av prao eller att formulären kommit bort i posthanteringen.

³ Avser en konsumtion av åtminstone 1 glas öl, 2 cl vin, 2 cl blanddrycker eller 2 cl sprit någon gång om året eller mer sällan.

Tabell 3. Andelen konsumenter och icke-konsumenter av folköl, starköl, vin, blanddrycker⁴ och sprit. Procentuell fördelning efter kön. Årskurs 6 år 1997, årskurs 7 år 1998, årskurs 8 år 1999 och årskurs 9 år 2000.

	Årskurs 6		Årskurs 7		Årskurs 8		Årskurs 9	
	Pojkar	Flickor	Pojkar	Flickor	Pojkar	Flickor	Pojkar	Flickor
<i>Folköl</i>								
Konsument	31	18	43	34	52	44	61	48
Icke-konsument	69	81	56	66	48	56	38	51
<i>Starköl</i>								
Konsument	18	8	30	23	44	40	60	48
Icke-konsument	82	91	69	76	55	60	38	51
<i>Vin</i>								
Konsument	27	19	33	36	39	49	43	63
Icke-konsument	73	80	66	64	60	50	55	36
<i>Blanddrycker⁵</i>								
Konsument	.	.	47	48	56	60	68	73
Icke-konsument	.	.	52	52	43	40	31	26
<i>Sprit</i>								
Konsument	21	14	34	32	52	54	67	68
Icke-konsument	79	85	65	67	48	45	33	32

⁴ Avser stark cider, alkoholisk, wine coolers eller andra blanddrycker

⁵ Frågan om blanddrycker inkluderades i sexans formulär först 1999

Tabell 4. Frekvensen konsumtionstillfällen och uppgiven kvantitet per dryckestillfälle för folköl. Procentuell fördelning efter kön. Årskurs 6 år 1997, årskurs 7 år 1998, årskurs 8 år 1999 och årskurs 9 år 2000.

	Årskurs 6		Årskurs 7		Årskurs 8		Årskurs 9	
	Pojkar	Flickor	Pojkar	Flickor	Pojkar	Flickor	Pojkar	Flickor
Dricker ej	69	81	56	66	48	56	38	51
Dricker (totalt):	31	18	43	34	51	44	61	48
en gång/vecka	2	1	5	4	4	2	15	6
eller oftare	6	3	13	9	24	20	27	18
någon gång	23	14	26	20	23	23	19	24
per månad								
mer sällan								
Ej svar	0	1	1	1	1	0	2	1
Kvantitet:								
Dricker ej	69	83	57	67	49	56	38	52
1 flaska eller								
mindre	2	1	26	19	18	17	11	13
1 burk	1	1	4	4	5	5	6	7
2 burkar	1	1	4	3	7	8	7	8
3-4 burkar	1	1	4	4	9	8	10	12
5 burkar el. mer	1	0	5	2	12	5	26	8
Ej svar	0	1	1	1	1	1	2	1

Tabell 5. Frekvensen konsumtionstillfällen och uppgiven kvantitet per dryckestillfälle för starköl. Procentuell fördelning efter kön. Årskurs 6 år 1997, årskurs 7 år 1998, årskurs 8 år 1999 och årskurs 9 år 2000.

	Årskurs 6		Årskurs 7		Årskurs 8		Årskurs 9	
	Pojkar	Flickor	Pojkar	Flickor	Pojkar	Flickor	Pojkar	Flickor
Dricker ej	82	91	69	76	55	60	38	51
Dricker (totalt):	18	8	30	23	44	39	59	48
en gång/vecka	1	0	3	2	5	4	9	5
eller oftare								
någon gång	2	1	8	7	14	16	25	17
per månad								
mer sällan	14	7	20	14	24	23	25	26
Ej svar	0	1	1	1	1	1	2	1
Kvantitet:								
Dricker ej	82	91	69	76	55	60	38	51
1 flaska eller								
mindre	15	6	19	13	15	16	10	14
1 burk	1	1	3	3	5	6	6	7
2 burkar	1	0	4	4	8	8	11	12
3-4 burkar	1	0	3	3	10	8	17	11
5 burkar el. mer	0	0	2	1	6	2	17	3
Ej svar	1	1	1	1	1	1	2	2

Tabell 6. Frekvensen konsumtionstillfällen och uppgiven kvantitet per dryckestillfälle för blanddrycker. Procentuell fördelning efter kön. Årskurs 7 år 1998, årskurs 8 år 1999 och årskurs 9 år 2000.

	Årskurs 6 ⁶		Årskurs 7		Årskurs 8		Årskurs 9	
	Pojkar	Flickor	Pojkar	Flickor	Pojkar	Flickor	Pojkar	Flickor
Dricker ej	.	.	52	52	43	40	31	26
Dricker (totalt):	.	.	47	48	56	60	69	73
en gång/vecka eller oftare	.	.	5	5	5	6	8	7
någon gång per månad	.	.	11	12	17	18	23	27
mer sällan	.	.	31	31	35	37	38	39
Ej svar	.	.	1	0	1	0	1	1
Kvantitet:								
Dricker ej	.	.	53	53	45	40	33	28
1 glas el. mindre	.	.	24	29	19	23	12	15
1 flaska (33 cl)	.	.	11	9	11	14	11	13
1 stor flaska (50 cl)	.	.	4	3	9	8	12	12
2 flaskor (a' 33 cl)	.	.	3	2	5	6	19	26
3-4 flaskor	.	.	2	2	6	6	8	4
5 flaskor el. mer	.	.	1	1	4	3	3	1
Ej svar	.	.	1	1	1	1	2	1

⁶ Frågan om blanddrycker ställdes inte i årskurs 6 förrän i undersökningen 1999

Tabell 7. Frekvensen konsumtionstillfällen och uppgiven kvantitet per dryckestillfälle för vin. Procentuell fördelning efter kön. Årskurs 6 år 1997, årskurs 7 år 1998, årskurs 8 år 1999 och årskurs 9 år 2000.

	Årskurs 6		Årskurs 7		Årskurs 8		Årskurs 9	
	Pojkar	Flickor	Pojkar	Flickor	Pojkar	Flickor	Pojkar	Flickor
Dricker ej	73	80	66	64	60	50	54	36
Dricker (totalt):	26	19	33	36	39	49	43	63
en gång/vecka	1	1	2	2	2	3	3	5
eller oftare								
någon gång	3	2	6	7	10	13	10	19
per månad								
mer sällan	22	16	25	27	28	33	30	39
Ej svar	1	1	1	1	1	1	2	1
Kvantitet:								
Dricker ej	72	81	66	65	60	51	57	37
2-5 cl	21	15	19	20	14	20	9	13
10-20 cl	5	3	10	11	17	21	18	29
1 halvflaska	0	0	1	2	4	5	7	11
60 cl eller mer	0	0	2	1	4	3	8	9
Ej svar	1	1	1	1	1	1	1	1

Tabell 8. Frekvensen konsumtionstillfällen och uppgiven kvantitet per dryckestillfälle för sprit. Procentuell fördelning efter kön. Årskurs 6 år 1997, årskurs 7 år 1998, årskurs 8 år 1999 och årskurs 9 år 2000.

	Årskurs 6		Årskurs 7		Årskurs 8		Årskurs 9	
	Pojkar	Flickor	Pojkar	Flickor	Pojkar	Flickor	Pojkar	Flickor
Dricker ej	79	85	65	67	48	45	33	32
Dricker (totalt):	21	15	34	32	51	55	66	68
en gång/vecka eller oftare	1	0	3	3	5	6	8	8
någon gång per månad	2	2	8	9	16	18	25	27
mer sällan	16	12	24	20	30	30	33	33
Ej svar	0	0	1	0	1	0	1	0
Kvantitet:								
Dricker ej	79	86	65	68	49	46	33	32
2 cl	11	7	11	9	6	9	4	5
4-6 cl	6	5	10	11	13	16	12	16
8-12 cl	2	1	5	5	10	12	11	15
18 cl	0	0	3	3	7	6	10	12
1 halvflaska el. mer	1	0	5	4	16	11	29	18
Ej svar	1	1	2	1	1	1	2	2

Tabell 9. ”Har du någon gång under de senaste 12 månaderna druckit hemtillverkad sprit, s k hembränt?” Procentuell fördelning efter kön *bland spritkonsumenterna*. Årskurs 6 år 1997, årskurs 7 år 1998, årskurs 8 år 1999 och årskurs 9 år 2000.

Bastal	Årskurs 6		Årskurs 7		Årskurs 8		Årskurs 9	
	Pojkar (431)	Flickor (269)	Pojkar (838)	Flickor (755)	Pojkar (1233)	Flickor (1313)	Pojkar (1676)	Flickor (1839)
Ja, en gång	13	17	20	18	19	16	15	16
Ja, 2-4 gånger	7	5	13	15	17	19	18	19
Ja, 5-10 gånger	2	2	3	4	7	8	9	9
Ja, 11-20 gånger	0	1	2	2	3	3	5	6
Ja, mer än 20 gånger	1	0	1	2	3	4	6	5
Druckit totalt:	22	25	38	40	50	49	53	54
Nej, inte druckit senaste 12 mån	10	8	9	7	7	7	8	7
Nej, aldrig druckit	66	67	51	52	44	43	38	38
Ej svar	2	1	3	1	0	1	1	1

Tabell 10. Översikt över olika konsumtionskombinationer med avseende på typ av dryck. Procentuell fördelning efter kön. Årskurs 6 år 1999, årskurs 7 år 1998, årskurs 8 år 1999 och årskurs 9 år 2000.

	Årskurs 6 ⁷		Årskurs 7		Årskurs 8		Årskurs 9	
	Pojkar	Flickor	Pojkar	Flickor	Pojkar	Flickor	Pojkar	Flickor
Dricker ej	48	62	37	42	28	27	18	17
Enbart folköl	4	2	3	2	2	1	1	1
Enbart vin	3	4	3	3	3	4	1	3
Enbart blanddrycker	7	7	7	7	4	4	3	3
Enbart sprit	1	1	1	1	1	1	1	1
Folköl + blanddrycker	3	2	3	2	1	1	1	1
Vin + blanddrycker	2	3	3	4	1	3	1	3
Folköl + vin + blanddrycker	2	3	2	2	1	1	1	1
Vin + sprit + blanddrycker	1	1	1	3	2	5	2	10
Folköl + starköl + sprit + blanddrycker	3	1	7	3	12	7	17	5
Folköl + starköl + vin + sprit	1	1	1	0	1	1	1	1
Folköl + starköl + vin + sprit + blanddrycker	8	4	13	14	20	22	27	29
Summan av övriga kombinationer inkl. uppgift saknas	18	10	14	11	18	16	27	26

⁷ För en meningsfull jämförelse har data från 1999 års studie i sexan använts i tabellen. År 1997 hade ännu inga frågor om blanddrycker inkluderats i enkäten för årskurs 6.

Tabell 11. ”Har du druckit öl, s k alkoholäsk, stark cider, vin eller sprit *den senaste veckan* (d v s 7 dagar tillbaka fr o m igår)? (Räkna inte med vanlig cider eller lättöl)”. Procentuell fördelning efter kön. Årskurs 6 år 1997, årskurs 7 år 1998, årskurs 8 år 1999 och årskurs 9 år 2000.

	Årskurs 6		Årskurs 7		Årskurs 8		Årskurs 9	
	Pojkar	Flickor	Pojkar	Flickor	Pojkar	Flickor	Pojkar	Flickor
Nej	86	93	81	85	73	77	59	66
Ja, folköl	4	1	9	6	12	7	19	8
Ja, starköl	2	1	4	3	7	7	16	8
Ja, s k alkoholäsk	2	1	5	3	4	4	4	3
Ja, stark cider	4	1	4	3	5	5	9	9
Ja, vin	2	1	4	4	5	7	6	10
Ja, sprit	2	1	5	6	10	10	19	17
Summa druckit	12	6	18	15	26	22	40	33
Ej svar	2	1	1	0	1	1	1	1

Tabell 12. Den beräknade genomsnittliga totala årskonsumtionen mätt i dl alkohol 100%, samt olika dryckers andel av den totala konsumtionen, efter kön.⁸ Årskurs 6 år 1997, årskurs 7 år 1998, årskurs 8 år 1999 och årskurs 9 år 2000.

	Sprit		Vin		Bland- drycker		Starköl		Folköl		Totalt	
	dl	%	dl	%	dl	%	dl	%	dl	%	dl	%
Pojkar												
Årskurs 6	1,0	47	0,2	9	-		0,4	19	0,6	28	2,1	100
Årskurs 7	2,7	27	0,5	5	1,7	17	2,4	24	3,0	30	9,8	100
Årskurs 8	9,9	43	1,0	4	2,4	10	5,5	24	5,8	25	23,1	100
Årskurs 9	17,0	35	1,8	4	5,0	10	13,1	26	12,2	25	49,0	100
Flickor												
Årskurs 6	0,5	55	0,1	11	-		0,1	11	0,2	22	0,9	100
Årskurs 7	3,0	33	0,5	5	1,3	15	1,6	17	2,2	24	9,0	100
Årskurs 8	9,3	48	1,3	7	2,4	12	3,7	19	3,0	16	19,2	100
Årskurs 9	11,6	43	2,9	11	4,0	15	4,7	17	3,9	14	26,9	100

⁸ I totalsumman ingår endast de som svarat på samtliga alkoholkonsumtionsfrågor

Tabell 13. Konsumtionsindex för skattad total årlig alkoholkonsumtion. Procentuell fördelning efter kön. Årskurs 6 år 1997, årskurs 7 år 1998, årskurs 8 år 1999 och årskurs 9 år 2000.

	Årskurs 6		Årskurs 7		Årskurs 8		Årskurs 9	
	Pojkar	Flickor	Pojkar	Flickor	Pojkar	Flickor	Pojkar	Flickor
0 (icke-konsument)	59	72	39	45	30	28	19	18
1 (- 4,9 dl)	35	24	40	38	31	38	19	23
2 (5 – 14,9 dl)	2	2	7	5	13	11	13	20
3 (15 – 29,9)	1	1	3	3	7	7	12	11
4 (30,0 – 49,9)	1	1	2	2	5	5	8	9
5 (50,0 – 99,9)	1	0	2	2	5	5	12	9
6 (100,0 -)	0	0	1	2	7	5	14	6
Ej relevant	1	1	5	5	2	2	4	4

Tabell 14. ”Hur ofta händer det att du dricker alkohol motsvarande minst 18 cl sprit (halv kvarting) *eller* en helflaska vin *eller* 4 stora flaskor stark cider/alkoläsk *eller* 4 burkar starköl *eller* 6 burkar folköl vid samma tillfälle?”⁹ Procentuell fördelning efter kön. Årskurs 6 år 1997, årskurs 7 år 1998, årskurs 8 år 1999 och årskurs 9 år 2000.

	Årskurs 6		Årskurs 7		Årskurs 8		Årskurs 9	
	Pojkar	Flickor	Pojkar	Flickor	Pojkar	Flickor	Pojkar	Flickor
Dricker ej alkohol ¹⁰	55	69	49	54	34	31	23	21
Någon gång i veckan	1	0	2	1	3	2	5	2
Någon gång/ett par gånger i månaden	3	1	7	7	15	13	27	21
Några gånger per år	5	2	9	6	15	12	17	17
Mer sällan	7	3	9	8	12	12	11	15
Aldrig	29	23	23	24	22	30	16	23
Ej svar	1	0	1	0	0	0	1	1

⁹ Stark cider/alkoläsk ingick inte i definitionen i 6ans och 7ans formulär. Se metodavsnittet.

¹⁰ Avser dem som på denna fråga angett att de inte dricker

Tabell 15. ”Hur ofta händer det att du känner dig berusad när du dricker alkohol?” Procentuell fördelning efter kön. Årskurs 6 år 1997, årskurs 7 år 1998, årskurs 8 år 1999 och årskurs 9 år 2000.

	Årskurs 6		Årskurs 7		Årskurs 8		Årskurs 9	
	Pojkar	Flickor	Pojkar	Flickor	Pojkar	Flickor	Pojkar	Flickor
Dricker ej	60	73	48	54	34	33	22	21
Varje gång	1	0	3	2	8	5	16	10
Nästan varje gång	1	1	5	5	14	17	23	28
Någon gång ibland	2	2	6	6	12	12	14	16
Sällan	9	5	11	11	14	13	12	13
Aldrig	27	19	26	21	19	19	11	12
Ej svar	1	1	2	1	1	1	1	1

Tabell 16. ”Röker du?” Procentuell fördelning efter kön. Årskurs 6 år 1997, årskurs 7 år 1998, årskurs 8 år 1999 och årskurs 9 år 2000.

	Årskurs 6 ¹¹		Årskurs 7		Årskurs 8		Årskurs 9	
	Pojkar	Flickor	Pojkar	Flickor	Pojkar	Flickor	Pojkar	Flickor
Nej, har aldrig rökt	56	64	44	50	39	38	33	33
Nej, har bara provat	36	29	35	29	31	25	29	25
Nej, har slutat	4	3	4	3	5	5	7	5
Ja (totalt):	4	3	15	18	23	31	29	36
varje dag	.	.	3	3	5	8	8	12
nästan varje dag	.	.	2	2	2	3	2	3
men bara vid	.	.	1	2	2	2	2	3
veckosluten	.	.	5	5	8	11	11	12
men bara på fest	.	.	5	6	6	7	6	6
Ej svar	1	1	1	1	1	0	1	1

¹¹ Rökfrågan i årskurs 6 skiljer sig något från de övriga årskurserna. Andelen rökare är sannolikt något underestimerad i jämförelse med övriga årskurser (se metodkapitlet).

Tabell 17. ”Snusar du?” Procentuell fördelning efter kön. Årskurs 6 år 1997, årskurs 7 år 1998, årskurs 8 år 1999 och årskurs 9 år 2000.

	Årskurs 6		Årskurs 7		Årskurs 8		Årskurs 9	
	Pojkar	Flickor	Pojkar	Flickor	Pojkar	Flickor	Pojkar	Flickor
Nej, har aldrig snusat	73	91	63	87	52	79	41	70
Nej, har bara prövat	23	8	23	11	26	17	27	25
Nej, har slutat	2	0	3	0	2	1	5	1
Ja (totalt):	2	-	10	1	19	2	26	4
varje dag	.	.	2	0	8	0	14	0
nästan varje dag	.	.	2	-	3	0	3	0
men bara ibland	.	.	5	1	8	2	9	3
Ej svar	1	1	1	2	1	1	1	1

Tabell 18. Total tobakskonsumtion. Procentuell fördelning efter kön. Årskurs 6 år 1997, årskurs 7 år 1998, årskurs 8 år 1999 och årskurs 9 år 2000.

	Årskurs 6		Årskurs 7		Årskurs 8		Årskurs 9	
	Pojkar	Flickor	Pojkar	Flickor	Pojkar	Flickor	Pojkar	Flickor
Varken röker eller snusar	94	96	80	81	68	68	60	61
Röker endast	3	3	9	17	11	28	12	33
Röker och snusar	1	-	7	1	12	2	17	3
Snusar endast	1	-	3	-	7	0	9	1
Ej svar	1	1	2	2	2	1	2	2

Tabell 19. ”Hur får du vanligen tag på cigaretter?”. Procentuell fördelning efter kön, bland dem som röker. Årskurs 7 år 1998, årskurs 8 år 1999 och årskurs 9 år 2000.

Bastal	Årskurs 6 ¹²		Årskurs 7		Årskurs 8		Årskurs 9	
	Pojkar	Flickor	Pojkar (374)	Flickor (409)	Pojkar (571)	Flickor (767)	Pojkar (749)	Flickor (991)
Köper själv	.	.	36	33	54	55	66	58
Köper av kamrater	.	.	30	29	24	23	17	21
Bjuden av kamrater	.	.	60	72	57	61	49	56
Från egna föräldrar (med lov)	.	.	5	2	4	5	3	7
Från egna föräldrar (utan lov)	.	.	15	19	8	13	6	8
Köpt av annan vuxen (minst 18 år)	.	.	19	28	22	28	20	33
Bjuden av annan vuxen (minst 18 år)	.	.	7	17	8	14	7	13
Ej svar	.	.	2	1	1	0	2	1

Tabell 20. ”Hur får du vanligen tag på snus?”. Procentuell fördelning bland de pojkar som snusar. Årskurs 7 år 1998, årskurs 8 år 1999 och årskurs 9 år 2000.

Bastal	Årskurs 6 ¹³	Årskurs 7 (231)	Årskurs 8 (453)	Årskurs 9 (657)
Köper själv	.	41	41	66
Köper av kamrater	.	26	19	14
Bjuden av kamrater	.	55	42	41
Från egna föräldrar (med/utan lov)	.	14	12	12
Köpt av annan vuxen (minst 18 år)	.	21	22	24
Bjuden av annan vuxen (minst 18 år)	.	6	5	6
Ej svar	.	2	0	1

¹² Frågan ställdes inte i årskurs 6

¹³ Frågan ställdes inte i årskurs 6

Tabell 21. ”Känner du till någon person i din egen ålder som du tror eller säkert vet har använt något av följande medel?”. Procentuell fördelning efter kön. Årskurs 7 år 1998, årskurs 8 år 1999 och årskurs 9 år 2000.

	Årskurs 6 ¹⁴		Årskurs 7		Årskurs 8		Årskurs 9	
	Pojkar	Flickor	Pojkar	Flickor	Pojkar	Flickor	Pojkar	Flickor
<i>Hasch/marijuana</i>								
Ja, vet säkert	.	.	10	11	25	31	40	41
Ja, tror det	.	.	12	13	21	22	19	22
<i>Amfetamin</i>								
Ja, vet säkert	.	.	2	2	6	8	10	10
Ja, tror det	.	.	4	4	10	12	12	14
<i>Heroin</i>								
Ja, vet säkert	.	.	2	2	4	6	7	7
Ja, tror det	.	.	4	5	10	12	10	14
<i>Kokain</i>								
Ja, vet säkert	.	.	2	3	5	6	8	7
Ja, tror det	.	.	4	6	10	11	9	12
<i>Crack</i>								
Ja, vet säkert	.	.	2	2	4	5	.	.
Ja, tror det	.	.	3	4	10	11	.	.
<i>Ecstasy</i>								
Ja, vet säkert	.	.	2	2	6	7	11	11
Ja, tror det	.	.	4	5	11	12	13	14
<i>LSD</i>								
Ja, vet säkert	.	.	3	2	6	7	10	8
Ja, tror det	.	.	4	4	11	11	11	12

¹⁴ Frågan ställdes inte i årskurs 6

Tabell 22. ”Har du någon gång använt narkotika?”. Procentuell fördelning efter kön. Årskurs 6 år 1997, årskurs 7 år 1998, årskurs 8 år 1999 och årskurs 9 år 2000.

	Årskurs 6		Årskurs 7		Årskurs 8		Årskurs 9	
	Pojkar	Flickor	Pojkar	Flickor	Pojkar	Flickor	Pojkar	Flickor
Ja	1	0	2	1	7	7	10	8
Nej	98	99	97	98	92	95	89	91
Ej svar	1	1	1	1	1	1	2	1

Tabell 23. Använt hasch/marijuana under de senaste 30 dagarna. Procentuell fördelning efter kön. Årskurs 6 år 1997, årskurs 7 år 1998, årskurs 8 år 1999 och årskurs 9 år 2000.

	Årskurs 6 ¹⁵		Årskurs 7		Årskurs 8		Årskurs 9	
	Pojkar	Flickor	Pojkar	Flickor	Pojkar	Flickor	Pojkar	Flickor
Använt	1	0	1	1	2	1	2	2
Ej använt	97	99	98	98	97	98	96	97
Ej svar	2	0	1	1	1	1	2	1

¹⁵ Årskurs 6: Har du använt narkotika under vårterminen?

Tabell 24. ”Har du någon gång haft möjlighet att pröva narkotika?” samt ”Vet du någon person som skulle kunna ge eller sälja narkotika till dig?”. Procentuell fördelning efter kön bland dem som *ej använt narkotika*. Årskurs 6 år 1997, årskurs 7 år 1998, årskurs 8 år 1999 och årskurs 9 år 2000.

Bastal	Årskurs 6		Årskurs 7		Årskurs 8		Årskurs 9	
	Pojkar (2000)	Flickor (1891)	Pojkar (2387)	Flickor (2317)	Pojkar (2278)	Flickor (2329)	Pojkar (2343)	Flickor (2452)
Haft möjlighet	5	3	10	10	18	19	28	26
Nej, vet ingen	91	93	81	79	71	63	61	59
Ja, det tror jag	7	5	11	15	21	27	25	29
Ja, det vet jag säkert	2	1	4	4	8	10	13	11
Ej svar	0	0	3	2	0	0	1	1

Tabell 25. ”Har du någon gång haft lust att pröva narkotika?”. Procentuell fördelning efter kön bland dem som *ej använt narkotika*. Årskurs 6 år 1997, årskurs 7 år 1998, årskurs 8 år 1999 och årskurs 9 år 2000.

Bastal	Årskurs 6		Årskurs 7		Årskurs 8		Årskurs 9	
	Pojkar (2000)	Flickor (1891)	Pojkar (2387)	Flickor (2317)	Pojkar (2278)	Flickor (2329)	Pojkar (2343)	Flickor (2452)
Ja	2	2	2	3	4	7	4	8
Tveksam	4	6	6	8	9	13	10	13
Nej	94	92	91	89	87	80	85	79
Ej svar	0	0	0	0	1	1	1	1

Tabell 26. ”Har du sniffat någon gång?”. Procentuell fördelning efter kön. Årskurs 6 år 1997, årskurs 7 år 1998, årskurs 8 år 1999 och årskurs 9 år 2000.

	Årskurs 6		Årskurs 7		Årskurs 8		Årskurs 9	
	Pojkar	Flickor	Pojkar	Flickor	Pojkar	Flickor	Pojkar	Flickor
Nej	94	97	93	93	88	89	88	91
Ja (totalt)	4	2	6	4	12	10	11	8
en gång	3	1	4	3	8	7	6	5
flera gånger	1	0	2	2	4	3	5	3
Ej svar	2	1	1	2	1	1	2	2

Tabell 27. ”Har du någon gång använt sömnmedel eller lugnande medel som läkare skrivit ut åt dig?”¹⁶. Procentuell fördelning efter kön. Årskurs 7 år 1998, årskurs 8 år 1999 och årskurs 9 år 2000.

	Årskurs 6 ¹⁷		Årskurs 7		Årskurs 8		Årskurs 9	
	Pojkar	Flickor	Pojkar	Flickor	Pojkar	Flickor	Pojkar	Flickor
Nej	.	.	95	95	94	94	93	93
Ja (totalt)	.	.	3	4	5	5	5	5
sömnmedel	.	.	2	2	3	3	3	3
lugnande medel	.	.	1	2	2	3	3	3
Ej svar	.	.	2	1	1	1	2	2

¹⁶ Mer än ett svarsalternativ kunde markeras

¹⁷ Frågan ställdes inte i årskurs 6

Tabell 28. ”Har du någon gång använt sömnmedel eller lugnande medel utan att läkare skrivit ut det åt dig?¹⁸”. Procentuell fördelning efter kön. Årskurs 7 år 1998, årskurs 8 år 1999 och årskurs 9 år 2000.

	Årskurs 6 ¹⁹		Årskurs 7		Årskurs 8		Årskurs 9	
	Pojkar	Flickor	Pojkar	Flickor	Pojkar	Flickor	Pojkar	Flickor
Nej	.	.	97	97	96	95	96	94
Ja (totalt)	.	.	1	2	3	5	3	5
sömnmedel	.	.	1	2	3	5	2	3
lugnande medel	.	.	1	1	2	2	2	3
Ej svar	.	.	1	1	1	1	1	1

Tabell 29. ”Har du någon gång använt läkemedel tillsammans med alkohol i berusningssyfte?”. Procentuell fördelning efter kön. Årskurs 7 år 1998, årskurs 8 år 1999 och årskurs 9 år 2000.

	Årskurs 6 ²⁰		Årskurs 7		Årskurs 8		Årskurs 9	
	Pojkar	Flickor	Pojkar	Flickor	Pojkar	Flickor	Pojkar	Flickor
Nej	.	.	97	96	94	90	91	86
Ja (totalt)	.	.	2	3	5	10	7	12
en gång	.	.	1	2	4	8	6	10
flera gånger	.	.	0	1	1	2	1	2
Ej svar	.	.	1	1	1	1	1	1

¹⁸ Mer än ett svarsalternativ kunde markeras

¹⁹ Frågan ställdes inte i årskurs 6

²⁰ Frågan ställdes inte i årskurs 6

Tabell 30. Erfarenhet av dopingmedel. Procentuell fördelning efter kön. Årskurs 7 år 1998, årskurs 8 år 1999 och årskurs 9 år 2000.

	Årskurs 6 ²¹		Årskurs 7		Årskurs 8		Årskurs 9	
	Pojkar	Flickor	Pojkar	Flickor	Pojkar	Flickor	Pojkar	Flickor
Anabola steroider	.	.	1	0	1	0	1	0
Testosteron	.	.	0	0	0	0	0	0
Tillväxthormon (injektion endast)	.	.	0	0	0	0	0	0

Tabell 31. ”Känner dina föräldrar till att du dricker alkohol? (Räkna inte med vanlig cider eller lättöl)”. Procentuell fördelning efter kön bland dem som på denna fråga själva angett att de dricker alkohol. Årskurs 6 år 1997, årskurs 7 år 1998, årskurs 8 år 1999 och årskurs 9 år 2000.

Bastal	Årskurs 6		Årskurs 7		Årskurs 8		Årskurs 9	
	Pojkar (593)	Flickor (357)	Pojkar (1057)	Flickor (997)	Pojkar (1476)	Flickor (1526)	Pojkar (1883)	Flickor (2007)
Nej	38	43	48	50	42	46	30	32
Ja, men bara en liten del av det jag dricker	13	9	16	18	25	24	29	31
Ja, men bara ungefär hälften av det jag dricker	2	2	4	3	8	7	15	12
Ja, nästan allt jag dricker	47	45	32	29	25	24	26	26

²¹ Frågan ställdes inte i årskurs 6

Tabell 32. Beräknad genomsnittlig årskonsumtion i dl ren alkohol (100%) bland elever vars föräldrar inte alls känner till vad de dricker, känner till en del respektive känner till nästan allt. Årskurs 6 år 1997, årskurs 7 år 1998, årskurs 8 år 1999 och årskurs 9 år 2000.

	Årskurs 6	Årskurs 7	Årskurs 8	Årskurs 9
Känner inte till vad jag dricker	8,0	23,0	25,9	30,0
Känner delvis till vad jag dricker	8,5	44,4	54,0	69,9
Känner till nästan allt	3,1	11,0	23,2	39,3

Tabell 33. ”Hur får du vanligen tag på folköl?”. Procentuell fördelning efter kön. Årskurs 6 år 1997, årskurs 7 år 1998, årskurs 8 år 1999 och årskurs 9 år 2000.

	Årskurs 6		Årskurs 7		Årskurs 8		Årskurs 9	
	Pojkar	Flickor	Pojkar	Flickor	Pojkar	Flickor	Pojkar	Flickor
Dricker inte folköl	70	82	58	67	48	56	63	50
Köper själv	2	1	4	2	9	5	16	6
Från syskon	2	2	4	4	5	5	6	4
Kamrater/kamraters syskon	6	5	16	17	24	26	26	28
Egna föräldrar (med lov)	} 20	11	17	11	11	10	13	10
Egna föräldrar (utan lov)			6	7	4	6	3	4
Annan vuxen som bjuder	4	3	6	6	3	5	6	10
Annan vuxen som köper ut	2	1	6	5	10	9	15	13
Restaurang, pub el. liknande	1	1	1	0	1	1	1	2
Tillverkat själv	0	0	1	0	1	0	1	0
Annat sätt	4	3	3	3	2	2	2	1
Ej svar	2	1	2	1	1	1	3	2

Tabell 34. ”Hur får du vanligen tag på starköl?”. Procentuell fördelning efter kön. Årskurs 6 år 1997, årskurs 7 år 1998, årskurs 8 år 1999 och årskurs 9 år 2000.

	Årskurs 6		Årskurs 7		Årskurs 8		Årskurs 9	
	Pojkar	Flickor	Pojkar	Flickor	Pojkar	Flickor	Pojkar	Flickor
Dricker inte starköl	82	91	70	76	55	59	39	51
Köper själv	1	0	1	0	1	1	2	0
Från syskon	2	1	3	3	4	5	6	4
Kamrater/kamraters syskon	5	3	13	13	23	25	30	30
Egna föräldrar (med lov)	} 11	5	10	6	8	6	10	6
Egna föräldrar (utan lov)			4	5	4	6	4	5
Annan vuxen som bjuder	3	2	5	5	4	6	7	10
Annan vuxen som köper ut	1	1	5	5	11	10	19	15
Restaurang, pub el. liknande	1	0	1	0	1	1	2	2
Tillverkat själv	0	-	1	0	1	0	1	0
Handlar tullfritt*			1	0	2	1	5	2
Annat sätt	3	1	2	2	2	1	2	1
Ej svar	1	1	2	1	1	1	3	2

* Fr o m 1999, d v s åk 8 och 9: Handlar i ett grannland

Tabell 35. ”Hur får du vanligen tag på vin?”. Procentuell fördelning efter kön. Årskurs 6 år 1997, årskurs 7 år 1998, årskurs 8 år 1999 och årskurs 9 år 2000.

	Årskurs 6		Årskurs 7		Årskurs 8		Årskurs 9	
	Pojkar	Flickor	Pojkar	Flickor	Pojkar	Flickor	Pojkar	Flickor
Dricker inte vin	73	82	67	65	49	46	56	37
Köper själv	0	0	0	0	1	0	0	0
Från syskon	1	1	2	2	4	5	3	4
Kamrater/kamraters syskon	3	2	5	8	28	34	16	26
Egna föräldrar (med lov)	19	14	21	21	9	10	19	29
Egna föräldrar (utan lov)			4	7	9	14	4	7
Annan vuxen som bjuder	3	2	4	5	5	7	6	12
Annan vuxen som köper ut	1	0	2	3	9	11	7	12
Restaurang, pub el. liknande	1	0	1	1	1	1	1	3
Tillverkat själv	0	0	1	0	1	0	1	0
Handlar tullfritt ²²			0	0	3	2	2	3
Annat sätt	2	2	2	2	2	2	2	1
Ej svar	2	1	2	1	1	1	1	1

²² Fr o m 1999, d v s årskurs 8 och 9: Handlar i ett grannland

Tabell 36. ”Hur får du vanligen tag på stark cider, alkoholisk, wine coolers eller andra blanddrycker?”. Procentuell fördelning efter kön. Årskurs 6 år 1999, årskurs 7 år 1998, årskurs 8 år 1999 och årskurs 9 år 2000.

	Årskurs 6 ²³		Årskurs 7		Årskurs 8		Årskurs 9	
	Pojkar	Flickor	Pojkar	Flickor	Pojkar	Flickor	Pojkar	Flickor
Dricker inte blanddrycker	68	75	54	55	45	40	33	27
Köper själv	1	0	1	0	1	0	2	0
Från syskon	3	2	4	5	6	7	9	9
Kamrater/kamraters syskon	7	6	15	19	29	35	35	43
Egna föräldrar (med lov)	17	14	20	20	13	17	15	22
Egna föräldrar (utan lov)	3	4	3	5	4	6	4	4
Annan vuxen som bjuder	3	2	5	6	5	8	8	13
Annan vuxen som köper ut	1	0	5	5	10	13	19	21
Restaurang, pub el. liknande	1	1	1	1	2	2	2	5
Tillverkat själv	0	0	1	0	1	0	1	0
Handlar tullfritt ²⁴			1	0	3	2	4	3
Annat sätt	3	2	2	2	2	2	2	1
Ej svar	1	1	2	1	1	1	2	1

²³ Data avser undersökningen som gjordes 1999

²⁴ Fr o m 1999, d v s årskurs 8 och 9: Handlar i ett grannland

Tabell 37. ”Hur får du vanligen tag på sprit?”. Procentuell fördelning efter kön. Årskurs 6 år 1997, årskurs 7 år 1998, årskurs 8 år 1999 och årskurs 9 år 2000.

	Årskurs 6		Årskurs 7		Årskurs 8		Årskurs 9	
	Pojkar	Flickor	Pojkar	Flickor	Pojkar	Flickor	Pojkar	Flickor
Dricker inte sprit	77	87	66	68	45	40	34	32
Köper själv	1	0	0	0	1	0	1	0
Från syskon	2	2	3	4	6	7	6	6
Kamrater/kamraters syskon	5	3	14	17	29	35	38	42
Egna föräldrar (med lov)	13	10	12	9	13	17	9	11
Egna föräldrar (utan lov)			7	9	4	6	10	14
Annan vuxen som bjuder	3	2	5	6	5	8	7	14
Annan vuxen som köper ut	1	1	4	4	10	13	16	18
Restaurang, pub el. liknande	1	0	1	1	2	2	2	3
Tillverkat själv	0	-	1	0	1	1	2	0
Handlar tullfritt ²⁵			1	0	3	2	5	4
Annat sätt	1	1	3	3	2	2	2	2
Ej svar	2	1	2	1	1	1	2	1

²⁵ Fr o m 1999, d v s årskurs 8 och 9: Handlar i ett grannland

Tabell 38. ”Har du någon gång råkat ut för något av följande problem på grund av att du druckit alkohol?”. Procentuell fördelning efter kön²⁶. Årskurs 7 år 1998, årskurs 8 år 1999 och årskurs 9 år 2000.

	Årskurs 7		Årskurs 8		Årskurs 9	
	Pojkar	Flickor	Pojkar	Flickor	Pojkar	Flickor
Grälat	6	8	13	20	20	32
Bräkat, slagits	5	3	12	9	18	15
Olyckats, skadats	2	2	6	5	13	13
Tappat pengar eller värdesaker	4	4	10	10	15	16
Förstört saker eller kläder	5	4	13	13	22	25
Blivit bestulen eller rånad	1	1	2	2	4	3
Råkat i bråk med polisen	3	1	6	4	10	7
Haft s k baksmälla dagen efter	19	20	33	38	51	54
Fått problem med föräldrar	.	.	7	11	9	16
Fått problem med vänner	.	.	3	12	10	21
Fått problem med lärare	.	.	3	2	2	2
Presterat sämre i skolan eller på arbetet	.	.	5	6	5	7
Haft oönskat sex	.	.	6	5	9	8
Haft oskyddat sex	.	.	7	6	11	10

²⁶ Frågan ställdes inte i årskurs 6

Tabell 39. ”Hur stor risk tror du det är att människor skadar sig själva, fysiskt eller på annat sätt, om de...?”. Andelen elever som svarat ”stor risk”, efter kön. Årskurs 8 år 1999 och årskurs 9 år 2000.

	Årskurs 8		Årskurs 9	
	Pojkar	Flickor	Pojkar	Flickor
röker cigaretter				
då och då	11	10	12	8
1 paket per dag	59	70	59	71
dricker alkohol				
1-2 drinkar nästan varje dag	23	34	25	39
4-5 drinkar nästan varje dag	54	72	57	76
5 drinkar eller mer varje helg	41	50	38	49
röker marijuana eller hasch				
1-2 gånger	38	39	37	37
då och då	55	58	54	60
regelbundet	78	90	78	89
tar LSD				
1-2 gånger	39	39	42	45
regelbundet	73	82	76	87
tar amfetamin				
1-2 gånger	41	39	43	46
regelbundet	76	85	77	86
tar ecstasy				
1-2 gånger	39	39	43	47
regelbundet	74	85	75	86
tar anabola steroider				
1-2 gånger	34	34	37	42
regelbundet	72	84	78	84
sniffar lim, spray etc.				
1-2 gånger	32	28	34	32
regelbundet	70	76	71	79

Tabell 40. ”Hur gammal var du när du (om någonsin) gjorde följande saker för första gången?” Andelen elever i årskurs 9 som svarat ”13 år eller yngre”, efter kön *bland dem som rapporterat respektive beteende*.²⁷ År 2000.

	13 år eller yngre	
	Pojkar	Flickor
Drack öl (minst ett glas)	66,2	56,2
Drack vin (minst ett glas)	52,5	40,8
Drack sprit (minst ett glas)	35,8	28,6
Blev berusad av alkohol	34,2	30,0
Rökte din första cigarett	69,7	65,0
Rökte cigaretter dagligen	38,6	36,3
Provade marijuana eller hasch	18,6	16,2
Provade annan narkotika än marijuana/hasch	15,1	16,2
Provade att sniffa	46,4	45,2
Provade alkohol tillsammans med läkemedel	16,4	18,7

Tabell 41. Medeldebutålder för olika beteenden, efter kön *bland dem som rapporterat respektive beteende*.²⁸ Årskurs 9, 2000.

	Pojkar	Flickor
Drack öl (minst ett glas)	12,7	13,1
Drack vin (minst ett glas)	13,2	13,6
Drack sprit (minst ett glas)	13,7	13,9
Blev berusad av alkohol	13,8	13,9
Rökte din första cigarett	12,7	12,8
Rökte cigaretter dagligen	13,7	13,8
Provade marijuana eller hasch	14,3	14,3
Provade annan narkotika än marijuana/hasch	14,4	14,4
Provade att sniffa	13,3	13,5
Provade alkohol tillsammans med läkemedel	14,3	14,3

²⁷⁻²⁸ Druckit öl (minst ett glas): pojkar = 2026, flickor = 1929. Druckit vin (minst ett glas): pojkar = 1648, flickor = 1862. Druckit sprit (minst ett glas): pojkar = 1684, flickor = 1745. Varit berusad: pojkar = 1619, flickor = 1738. Rökt: pojkar = 1616, flickor = 1737. Rökt dagligen: pojkar = 492, flickor = 661. Använt cannabis: pojkar = 194, flickor = 179. Använt annan narkotika: pojkar = 86, flickor = 74. Sniffat: pojkar = 237, flickor = 197. Använt alkohol tillsammans med läkemedel: pojkar = 152, flickor = 320.

Tabell 42. Konsumtionsmönster för alkohol, intensivkonsumtion, rökning, sniffning och narkotikaerfarenhet. Årskurs 6, 1997.

	Dricker	Intensiv kons.	Rökt	Sniffat	Använt narkotika	%	Cum %	Vägt N
Använder ingenting	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	61,4	61,4	61708
Dricker	Ja	Nej	Nej	Nej	Nej	23,2	84,6	23336
Intensivkons.	Ja	Ja	Nej	Nej	Nej	2,9	87,5	2964
Rökt	Ja	Ja	Ja	Nej	Nej	1,5	89,0	1488
Sniffat	Ja	Ja	Ja	Ja	Nej	,3	89,3	335
Använt narkotika	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	,2	89,5	169
Andra konsumtionsmönster:								
Dricker, rökt	Ja	Nej	Ja	Nej	Nej	2,6	92,1	2603
Endast rökt	Nej	Nej	Ja	Nej	Nej	1,4	93,5	1417
Dricker, sniffat	Ja	Nej	Nej	Ja	Nej	,7	94,2	663
Endast sniffat	Nej	Nej	Nej	Ja	Nej	,6	94,8	619
Dricker, intensiv- kons. sniffat	Ja	Ja	Nej	Ja	Nej	,2	95,0	163
Dricker, rökt, sniffat, använt nark.	Ja	Nej	Ja	Ja	Ja	,1	95,1	125
Dricker, använt nark.	Ja	Nej	Nej	Nej	Ja	,1	95,2	94
Endast använt nark.	Nej	Nej	Nej	Nej	Ja	,0	95,2	50
Dricker, intensiv- kons., rökt, använt narkotika	Ja	Ja	Ja	Nej	Ja	,0	95,2	47
Dricker, intensiv- kons., använt nark.	Ja	Ja	Nej	Nej	Ja	,0	95,2	25
Övriga kombinationer samt ofullständiga svar						4,7	100	4770

Tabell 43. Konsumtionsmönster för alkohol, intensivkonsumtion, rökning, sniffning och narkotikaerfarenhet. Årskurs 7, 1998.

	Dricker	Rökt	Intensiv kons.	Sniffat	Använt narkotika	%	Cum %	Vägt N
Använder ingenting	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	39,4	39,4	38717
Dricker	Ja	Nej	Nej	Nej	Nej	30,1	69,5	29623
Rökt	Ja	Ja	Nej	Nej	Nej	6,9	76,4	6745
Intensivkonsumtion	Ja	Ja	Ja	Nej	Nej	6,1	82,5	6009
Sniffat	Ja	Ja	Ja	Ja	Nej	,9	83,4	905
Använt narkotika	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	,6	84,0	575
Andra konsumtionsmönster:								
Dricker, intensivkonsumtion	Ja	Nej	Ja	Nej	Nej	3,6	87,6	3503
Dricker, sniffat	Ja	Nej	Nej	Ja	Nej	1,0	88,6	986
Endast rökt	Nej	Ja	Nej	Nej	Nej	,8	89,4	777
Endast sniffat	Nej	Nej	Nej	Ja	Nej	,5	89,9	455
Dricker, intensivkons., rökt, anv.nark	Ja	Ja	Ja	Nej	Ja	,4	90,3	440
Dricker, intensivkons. sniffat	Ja	Nej	Ja	Ja	Nej	,3	90,6	277
Dricker, använt narkotika	Ja	Nej	Nej	Nej	Ja	,1	90,7	68
Endast använt narkotika	Nej	Nej	Nej	Nej	Ja	,1	90,8	66
Dricker, rökt, sniffat, använt nark.	Ja	Ja	Nej	Ja	Ja	,1	90,9	56
Dricker, intensivkons., sniff., anv.nark.	Ja	Nej	Ja	Ja	Ja	,0	90,9	45
Dricker, intensivkons., använt nark.	Ja	Nej	Ja	Nej	Ja	,0	90,9	36
Övriga kombinationer, samt ofullständiga svar						9,2	100	9067

Tabell 44. Konsumtionsmönster för alkohol, intensivkonsumtion, rökning, sniffning och narkotikaerfarenhet. Årskurs 8, 1999.

	Dricker	Rökt	Intensiv kons.	Sniffat	Använt narkotika	%	Cum %	Vägt N
Använder ingenting	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	26,7	26,7	26412
Dricker	Ja	Nej	Nej	Nej	Nej	27,3	54,0	26990
Rökt	Ja	Ja	Nej	Nej	Nej	8,7	62,7	8632
Intensivkonsumtion	Ja	Ja	Ja	Nej	Nej	12,1	74,8	11959
Sniffat	Ja	Ja	Ja	Ja	Nej	3,1	77,9	3066
Använt narkotika	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	2,5	80,4	2468
Andra konsumtionsmönster:								
Dricker, intensivkonsumtion	Ja	Nej	Ja	Nej	Nej	7,5	87,9	7468
Dricker, sniffat	Ja	Nej	Nej	Ja	Nej	1,6	89,5	1583
Dricker, intensivkons., rökt, anv.nark	Ja	Ja	Ja	Nej	Ja	1,5	91,0	1487
Endast rökt	Nej	Ja	Nej	Nej	Nej	1,2	92,2	1143
Dricker, intensivkons. sniffat	Ja	Nej	Ja	Ja	Nej	,6	92,8	590
Endast sniffat	Nej	Nej	Nej	Ja	Nej	,6	93,4	560
Dricker, rökt, sniffat, använt nark.	Ja	Ja	Nej	Ja	Ja	,4	93,8	365
Dricker, intensivkons., sniff., anv.nark.	Ja	Nej	Ja	Ja	Ja	,3	94,1	250
Dricker, intensivkons., använt nark.	Ja	Nej	Ja	Nej	Ja	,2	94,3	225
Dricker, använt narkotika	Ja	Nej	Nej	Nej	Ja	,1	94,4	50
Endast använt narkotika	Nej	Nej	Nej	Nej	Ja	,0	94,4	23
Övriga kombinationer, samt ofullständiga svar						5,8	100	5729

Tabell 45. Konsumtionsmönster för alkohol, intensivkonsumtion, rökning, sniffning och narkotikaerfarenhet. Årskurs 9, 2000.

	Dricker	Intensiv- kons.	Rökt	Sniffat	Använt narkotika	%	Cum %	Vägt N
Använder ingenting	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	17,0	17,0	16860
Dricker	Ja	Nej	Nej	Nej	Nej	24,2	41,2	24081
Intensivkonsumtion	Ja	Ja	Nej	Nej	Nej	12,9	54,1	12809
Rökt	Ja	Ja	Ja	Nej	Nej	18,2	72,3	18140
Sniffat	Ja	Ja	Ja	Ja	Nej	2,2	74,5	2155
Använt narkotika	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	3,0	77,5	3015
Andra konsumtionsmönster:								
Dricker, rökt	Ja	Nej	Ja	Nej	Nej	7,2	84,7	7163
Dricker, intensiv- kons., rökt, anv. nark.	Ja	Ja	Ja	Nej	Ja	3,5	88,2	3448
Dricker, sniffat	Ja	Nej	Nej	Ja	Nej	,9	89,1	861
Dricker, intensiv- kons., sniffat	Ja	Ja	Nej	Ja	Nej	,8	89,9	835
Endast rökt	Nej	Nej	Ja	Nej	Nej	,7	90,6	699
Dricker, intensiv- kons., använt nark.	Ja	Nej	Ja	Nej	Ja	,4	91,0	423
Endast sniffat	Nej	Nej	Nej	Ja	Nej	,2	91,2	191
Dricker, använt narkotika	Ja	Nej	Nej	Nej	Ja	,2	91,4	187
Dricker, rökt, sniffat använt narkotika	Ja	Nej	Ja	Ja	Ja	,2	91,6	180
Dricker, intensiv- kons., sniffat, anv. nark	Ja	Ja	Nej	Ja	Ja	,2	91,8	168
Endast använt narkotika	Nej	Nej	Nej	Nej	Ja	,0	91,8	41
Övriga kombinationer, samt ofullständiga svar						8,2	100	8198

Tabell 46. ”Har du haft någon undervisning om alkohol, narkotika och tobak det här läsåret?” Procentuell fördelning efter årskurs. Årskurs 6 år 1997, årskurs 7 år 1998, årskurs 8 år 1999 och årskurs 9 år 2000.

	Årskurs 6	Årskurs 7	Årskurs 8	Årskurs 9
Ja, några timmar eller mindre	51	48	47	44
Ungefär en dag	6	9	6	6
2-3 dagar	4	4	5	4
1 vecka eller mer	6	6	11	8
Har inte haft någon ANT-undervisning	33	32	30	37
Ej svar	0	1	1	1

Tabell 47. ”Tycker du att du fått för mycket eller för lite ANT-undervisning?” Procentuell fördelning efter årskurs. Årskurs 6 år 1997, årskurs 7 år 1998, årskurs 8 år 1999 och årskurs 9 år 2000.

	Årskurs 6	Årskurs 7	Årskurs 8	Årskurs 9
Alldeles för mycket	2	3	4	4
Lite för mycket	1	3	4	4
Lagom	48	48	46	46
Lite för lite	24	24	25	24
Alldeles för lite	23	20	19	19
Ej svar	2	2	1	3

Tabell 48. ”Hur trivs du i skolan?”. Procentuell fördelning efter kön. Årskurs 6 år 1997, årskurs 7 år 1998, årskurs 8 år 1999 och årskurs 9 år 2000.

	Årskurs 6		Årskurs 7		Årskurs 8		Årskurs 9	
	Pojkar	Flickor	Pojkar	Flickor	Pojkar	Flickor	Pojkar	Flickor
Mycket bra	46	54	46	48	39	36	33	33
Ganska bra	35	29	35	34	40	39	40	45
”Så där”	15	14	14	14	15	19	17	15
Ganska dåligt	1	1	2	2	3	4	4	5
Mycket dåligt	2	1	2	1	2	2	3	2
Ej svar	1	0	1	1	1	1	1	1

Tabell 49. ”Brukar du skolka?”. Procentuell fördelning efter kön. Årskurs 6 år 1997, årskurs 7 år 1998, årskurs 8 år 1999 och årskurs 9 år 2000.

	Årskurs 6		Årskurs 7		Årskurs 8		Årskurs 9	
	Pojkar	Flickor	Pojkar	Flickor	Pojkar	Flickor	Pojkar	Flickor
Nej, aldrig	80	83	69	69	59	55	47	46
Ja, någon gång per termin	16	14	22	22	28	30	31	33
Ja, en gång i månaden	1	1	3	3	4	5	6	6
Ja, 2-3 gånger i månaden	1	1	2	2	4	5	7	7
Ja, 1 gång i veckan	0	0	1	2	2	2	4	5
Ja, flera gånger i veckan	1	0	2	1	2	3	3	3
Ej svar	1	1	1	1	1	1	1	1

